

Sosiaalisesti kestävä kehitys varhaiskasvatuksen arjessa -Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö

Suvi Ilvesniemi

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Sosiaalisesti kestävä kehitys varhaiskasvatuksen arjessa
-Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö**

Suvi Ilvesniemi
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2022

Suvi Ilvesniemi

Sosiaalisesti kestävä kehitys varhaiskasvatuksen arjessa -Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö

Vuosi 2022 Sivumäärä 61

Opinnäytetyön alkuperäisenä päätavoitteena oli tuoda Kettu-malli aktiiviseen käyttöön Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksikössä, jossa tekijä työskentelee. Opinnäytetyön aikana kuitenkin ilmeni tarve muuttaa opinnäytetyön tavoitteiden painotusta lasten hyvinvoinnin ja turvallisuuden kokemisen vahvistamisen suuntaan, jotka osaltaan luovat pohjaa sosiaalisesti kestäväälle kehitykselle. Tavoitteena oli myös oma ammatillinen kasvu käytännön työhön teke-mällä havaintoja ja refleктоimalla omaa tapaani työskennellä, peilaten sitä ammattikirjalli-suuteen, keskusteluihin ja työyhteisössä jaettuihin pohdintoihin.

Opinnäytetyö toteutettiin kymmenen viikon mittaisena autoetnografisena, eli päiväkirjamuo-toisena opinnäytetyönä. Menetelminä tämän opinnäytetyön tekijä käytti omia havaintoja ja erilaisia keskusteluja, jonka pohjalta hän refleктоi omaa tapaansa suunnitella, toteuttaa ja arvioida työtään.

Opinnäytetyön teemat vaihtelivat niin, että ne tukivat osaltaan lapsiryhmässä ilmenneitä tar-peita muuttaa jotakin, tai työstää tekijän omaa tapaa toteuttaa työtään suhteessa lapsiin ja ammatilliseen kasvuun. Opinnäytetyöstä muodostui ennen kaikkea tekijän omaa työtä kriitti-sesti arvioiva, mutta myös laajempaa näkemystä ja sen tarkoituksenmukaisuutta tarkasteleva kokonaisuus. Tämä kokonaisuus kiteytyy sen ajatuksen ympärille, että mitään uutta ei voida toteuttaa ja luoda, jos perusasiat eli hyvinvointi ja kokemus turvallisuudesta eivät toteudu tai niiden toteutumista ei tarkastella kriittisesti ja laaja-alaisesti.

Opinnäytetyön tuloksena nousi esille kehittämiskohteita, joita tarkastellaan tässä työssä suh-teessa tekijään tai tekijän omaan lapsiryhmään, mutta joita olisi hyvä tarkastella myös laa-jemmin varhaiskasvatuksessa. Hyvinvointi on kaiken oppimisen, kasvun ja kehityksen lähtö-kohta, joka voi näennäisesti toteutua, mutta tarkastellessa hyvinvoinnin osa-alueita voidaan-kin havaita tarvetta muutokselle. Yksilön hyvinvointi on myös sosiaalisesti kestävä kehityksen perusta; ilman hyvinvoivia lapsia, meillä ei ole kestävää tulevaisuutta.

Asiasanat: varhaiskasvatus, hyvinvointi, turvallisuus, kestävä kehitys, Kettu-malli

Suvi Ilvesniemi

Socially sustainable development in the everyday life of early childhood education and care - Thesis in diary form

Year

2022

Pages

61

The original main goal of the thesis was to bring the Kettu-model into active use in the City of Helsinki's early childhood education unit, where the author works. However, during the thesis, the need to change the emphasis of the objectives in the direction of strengthening children's wellbeing and the experience of safety arose, which for their part create a basis for socially sustainable development. The aim was also author's professional growth in practical work by making observations and reflecting on her own way of working, mirroring it to professional literature, discussions and reflections shared in the work community.

The thesis was implemented as a ten-week autoethnographic, i.e., diary formatted thesis. As methods, the author of this thesis used her own observations and various discussions, based on what she reflected on her own way of planning, implementing and evaluating her work.

The themes of the thesis varied, so that they supported the needs of the group of children to change something, or to work on the author's own way of carrying out their work in relation to children and professional growth. Above all, the thesis became an entity that critically evaluates the author's own work, but also examines a broader vision and its appropriateness. This entity summarizes the idea that nothing new can be realized and created if the basics, i.e., wellbeing and the experience of safety, are not realized or their realization is not examined critically and extensively.

As a result of the thesis, development targets emerged that are examined in this work in relation to the author or the author's own group of children, but which should also be examined more broadly in early childhood education. Wellbeing is the starting point for all learning, growth and development, which can seemingly be realized, but when looking at the areas of wellbeing, one can see the need for change. The wellbeing of the individual is also the basis of socially sustainable development, without wellbeing children, we do not have a sustainable future.

Keywords: early childhood education, wellbeing, safety, sustainable development, Kettu-model

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Toimeksiantaja ja opinnäytetyön keskeisiä teemoja.....	8
2.1	Työ ja sen vaatima osaaminen	11
2.2	Sidosryhmät	13
2.3	Vuorovaikutus.....	13
2.4	Kehittäminen	14
2.5	Opinnäytetyön tavoitteet ja käytettävä menetelmä	15
2.6	Eettinen pohdinta	16
3	Päiväkirja.....	16
3.1	Viikko 1. Teoreettista pohdintaa ja tutkimuslupapäätöksen odottelua	16
3.2	Viikko 2. Orientoituminen kettujen maailmaan	21
3.3	Viikko 3. Kettuja koko viikolle	25
3.4	Viikko 4. Sosiaalisesti kestävä kehitys.....	29
3.5	Viikko 5. Leikkejä, puhetta ja osallisuutta	33
3.6	Viikko 6. Ilmapiiirikokemuksia	36
3.7	Viikko 7. Askarteluja ja Mindfulnessia	40
3.8	Viikko 8. Taikaliemijuhlat.....	43
3.9	Viikko 9. Tietoista läsnäoloa.....	47
3.10	Viikko 10. Keskusteluja.....	50
4	Loppuyhteenveto ja pohdinta	54
	Lähteet.....	58

1 Johdanto

Eräänä päivänä työpaikkani taukuhuoneen pöydälle on ilmestynyt Kettu-kirjoja. Käytin taukoni lukemalla kirjaa ja tutustumalla käpälämerkkeihin. Koen valtavaa innostusta, tässä on minulle aihe opinnäytetyöhön. Tässä on aihe, joka on itselleni tuttu, mutta toisaalta sellainen, josta haluan oppia lisää.

Tämän päiväkirjamuotoisen (autoetnografisen) opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle kehitetty Kettu-malli teoriasta käytäntöön. Kettu-malli julkistettiin 5.11.2021. (Helsingin kaupunki 2021c.) Vaikka kestävä kehitys, ilmasto- ja ympäristökasvatus on monelle tärkeä arvo, saatetaan käytännön toteuttaminen kuitenkin kokea työläänä.

Itse koen ilmasto- ja ympäristökasvatuksen tärkeänä tulevaisuudelle. Koen, että jokainen meistä voi vaikuttaa siihen minkälaisessa ympäristössä elämme ja mitä jätämme jälkeemme tuleville sukupolville. Toisaalta miten me varhaiskasvatustyössä pystymme osaltamme vaikuttamaan siihen, miten lapset tulevaisuuteen suhtautuvat? Kettu-mallin kestävää ekologiaa korostavan tarkoituksen lisäksi tavoitteissa huomioidaan myös kulttuurinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys.

Sosiaalinen kestävyys nouseekin lopulta tärkeimmäksi kestävän kehityksen osa-alueeksi, sillä se on pohja, jonka päälle kaikki muu rakentuu. Sosiaalisen kestävyuden keskiössä on kokemus hyvinvoinnista ja turvallisuudesta, jotka ovat edellytys kaiken muun oppimiselle. Hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät osa-alueet ovat niitä, jotka tulevat korostumaan tässä opinnäytetyössä.

2 Toimeksiantaja ja opinnäytetyön keskeisiä teemoja

Opinnäytetyöni toimeksiantajana ja työpaikkanani toimii Helsingin kaupungin päiväkotia, jossa aloitan toimintakauden 2022-2023 tutussa ryhmässä, jossa työskentelin jo viime kevään. Tämä on minulle ensimmäinen kerta, kun pääsen jatkamaan lähes saman ryhmän kanssa syksyllä siitä mihin keväällä jäätin.

Työtehtäviin kuuluu pedagogisen toiminnan suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi yhdessä työparini kanssa. Työparinani jatkaa sama henkilö kuin keväällä, mikä helpottaa osaltaan uuden toimintakauden aloittamista, kun tiedämme työparini kanssa, miten kumpikin toimii ja toteuttaa työtään, minkälaiset arvot meillä on ja miten ne kohtaavat arjessa.

Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksen arvoperusta muodostuu kaupungin omien arvojen ja varhaiskasvatussuunnitelman (OPH 2018) arvoperustaa yhdistelemällä. Helsingin kaupungin omat arvoperustaa määrittelevät painopisteet ovat oikeudenmukaisuus, rehellisyys, yhdenvertainen kohtelu ja avoimuus. Varhaiskasvatus on voimakkaasti arvopohjaista, jossa korostuu lapsuuden itseisarvo, lapsen kasvaminen ihmisenä, lapsen oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi, sekä hänen oikeutensa ilmaista omia mielipiteitään, lapsen ja perheiden yhdenvertainen kohtaaminen ja kunnioitus, sekä terveellinen ja kestävä elämäntapa. (Helsingin kaupunki 2019, 6.)

Työskennellessäni varhaiskasvatuksen opettajana ohjaavat työtäni edellä mainitut arvot, mielestäni näitä arvoja ei voi eritellä vaan ne muodostavat yhdessä kokonaisuuden. Kestävä elämäntapa on yksi näistä arvoista ja se on minulle tärkeä myös henkilökohtaisesti.

Eräänä päivänä keväällä kahvihuoneen pöydälle ilmestyivät Kettu-kirjat, joissa esitellään materiaalin arvoperustaa, ja tarjotaan konkreettisia vinkkejä, miten materiaalia voi arjessa hyödyntää, saivat minussa aikaan ajatuksen, tätä minä haluan kehittää.

Keskustelin ideoistani ja ajatuksistani päiväkodin johtajan kanssa ja hän piti ehdotuksiani hyvinä. Sovimme, että voin tehdä opinnäytetyön Kettu-materiaalien käyttämisestä omassa ryhmässä. Sovimme johtajan kanssa myös aikataulusta, eli päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö on tarkoitus toteuttaa syksyllä 2022, syys-marraskuun aikana.

Kestävä kehitys, kestävyysosaaminen, kestävän tulevaisuuden rakentaminen, nämä ovat minulle luonteva ja tärkeä valinta. Toisaalta koen aiheen myös haastavana, koska kestävän kehityksen ja kestävyysosaamisen alla on paljon muutakin kuin arjessa tehtäviä pieniä valintoja. Vaikka nämä pienet valinnat ovatkin tärkeitä, tulisi kuitenkin miettiä miten valintamme vaikuttavat tulevaisuuteen. Varhaiskasvatuksen on tarkoitus tukea lasten myönteistä suhtautumista tulevaan (OPH 2022, 25). Varhaiskasvatussuunnitelman yksi laaja-alaisen osaamisen alueista on minä ja meidän yhteisömme, joka sisältää ajatuksen siitä mitä me olemme ja mistä me tulemme, missä olemme nyt, eli menneisyyden ja nykyisyyden. Näiden lisäksi tulisi pohtia sitä, miten voimme vaikuttaa tulevaisuuteen ja sen suotuissaan toteutumiseen (OPH 2022, 47.)

Tarkastellessa kestävän kehityksen määritelmää, voidaan todeta, että se ei ole yksiselitteinen, tulkinta riippuu minkä kestävän kehityksen osa-alueen näkökulmasta sitä tarkastellaan. Kestävän kehityksen ajatuksena on pyrkimys tuottaa hyvää elämää tässä hetkessä, mutta myös tulevaisuudessa. Tavoitteita asetettaessa tulisi ymmärtää kestävän kehityksen ja hyvän elämän merkitykset, suhteessa yhteiskuntaan, luontoon ja talouteen, sekä niiden väliset riippuvuudet. Pohja kestäville kehitykselle luodaan lapsuudessa ja varhaiskasvatuksessa merkittävintä on luoda lapselle mahdollisuus kasvaa, kouluttautua ja elää tervettä elämää, eli olla osallinen, kokea tuleensa kuulluksi ja kuuluvansa tänne. (Parikka-Nihti 2011, 12-15.)

Cantell (2004) toteaa, että ekologisesti kestävä kehitys on pyrkimystä turvata luonnon monimuotoisuuden säilyminen. Luonnon ympäristön muuttuessa ja sen kohdatessa haitallisia aineita, monimuotoisuus köyhtyy. Tämä tarkoittaa käytännössä, että eliölajit ja niiden elinympäristö supistuu mikä johtaa lajien uhanalaisuuteen. Kasvatuksen näkökulmasta tämä tarkoittaa käytännössä ympäristöstä huolehtimista, sen arvostamista. (Parikka-Nihti 2011, 18-19.)

Taloudellinen kestävän kehityksen näkökulma (Cantell 2004) on pyrkimys tasaiseen kasvuun, joka ei lähtökohdiltaan johda velkaantumiseen tai luonnonvarojen tuhoamiseen. Taloudellisen kasvun kehityksen pitää tapahtua niin, ettei se kuormita kohtuuttomasti ympäristöä. Kasvatuksen näkökulmasta tämä voi tarkoittaa oman kestävän toiminnan siirtämistä lapsille esimerkkien avulla. Mitä vanhemmaksi lapset kasvavat, sen syvällisemmin taloudellisesti kestävä kehitystä voidaan heidän kanssaan pohtia ja tarkastella. (Parikka-Nihti 2011, 20-21.)

Sosiaalisesti kestävän kehityksen keskiössä on hyvinvointi ja sen siirtyminen ylisukupolisesti (Cantell 2004). Suomessa varhaiskasvatus on lähtökohtaisesti tasa-arvoista ja sen on tarkoitus tasoittaa lasten sosiaalisia eroja, sekä toimia lasta suojelevana tahona. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys sitä enemmän korostuvat oppimisympäristöjen aistilliset vaikutukset, jotka joko edistävät tai estävät lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Näitä taitoja ovat vuorovaikutustaidot, toisen ihmisen huomioon ottamiseen ja hyvään elämään tarvittavat taidot, kuten kokemukset osallisuudesta, elämänhallinnasta ja vastuunotosta (Parikka-Nihti 2011, 23-24.)

Miksi juuri Kettu-malli?

Vuonna 2015 YK:n jäsenmaat sopivat kestävän kehityksen toimintaohjelmasta ja tavoitteista. Tämä ohjelma nimettiin Agenda 2030-toimintaohjelmaksi ja se suuntaa kestävään kehitykseen, joka huomioi tasavertaisesti ihmiset, talouden ja ympäristön. Helsingin kaupunginstrategiassa on huomioitu kestävän kehityksen tavoitteet, jotka muuttuvat teoiksi nimenomaan kaupunkitasolla. Näitä Agenda 2030-tavoitteita Helsingin kaupunki huomioi edistämällä esimerkiksi osallisuutta, yhdenvertaisuutta, syrjäytymisen ehkäisyä, ja hiilineutraaliustavoitteita (Helsingin kaupunki 2021a). Osana tavoitteita syntyi Kettu-malli, jonka tarkoitus oli vastata varhaiskasvatuksen työntekijöiden haasteeseen käsitellä kestävän tulevaisuuden ajattelua lasten kanssa, ja jonka lähtökohtana ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Helsingin kaupunki 2021b, 70).

Kettu-mallissa seikkailee seitsemän kettua, joista jokainen johdattaa erilaiseen kestävyysilmaston maailmaan. Ketut johdattavat lapset esimerkiksi tutkimaan luonnon monimuotoisuutta, pohtimaan ruoan riittävyyttä ja kiertotaloutta. Kettujen tarinoiden tarkoituksena ei ole tuottaa valmiita vastauksia, vaan lapsille jätetään tilaa lähteä tutustumaan aihepiireihin heille sopivalla ja luontevalla tavalla. Kettu- kirjaan on tarinoiden lisäksi tehty kymmeniä erilaisia toiminnallisia käpälämerkki-tehtäviä, joista lapset voivat kerätä yhdessä ryhmälleen

konkreettisia käpälämerkkejä. (Helsingin kaupunki, 2021b, 7.) Tarkoitukseni on esitellä eri kettujen ympärillä olevia kestävyysilmiöitä tarkemmin sitä mukaa, kun ketut tulevat ryhmämme käyttöön tai ryhmässä ilmenee tarvetta käsitellä jotakin kestävä kehityksen osa-aluetta.

2.1 Työ ja sen vaatima osaaminen

Varhaiskasvatus käsitteenä tarkoittaa alle kouluikäisille tarkoitettua lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostamaa kokonaisuutta, jota toteutetaan yleensä kunnallisissa tai yksityisissä päiväkodeissa. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018) ja Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH 2022) joiden pohjalta kunnat rakentavat oman kuntatasoisen varhaiskasvatussuunnitelmansa, jossa voi olla erilaisia painotuksia esimerkiksi kunnan arvoperustan tai kuntastrategian mukaisesti.

Puhuttaessa varhaiskasvatuksen opettajan työstä, tulee monelle ensimmäisenä mieleen pedagogiikka ja pedagoginen osaaminen. Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH 2022) varhaiskasvatuksen tarkoitetaan olevan kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, joka on suunniteltua ja tavoitteellista, ja jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

Pedagogiikka ei käsitteenä tarkoita pelkästään opettamista tai lasten ohjaamista. Puhuttaessa pedagogiikasta voidaan myös puhua tavasta, jolla varhaiskasvatuksen henkilöstö on vuorovaikutuksessa lapsien ja heidän perheidensä kanssa. Tarkastellessa pedagogiikkaa varhaiskasvatuksen kontekstissa on keskeistä se, millaisena opettaja näkee lapsen yksilötasolla ja ryhmässä. (Kangas, Lastikka & Karlson 2021, 12-13.).

Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma eli lapsen vasu. Vasun laatimisesta vastaa opettaja yhdessä lapsen huoltajien kanssa ja lapsen vasun laatimiseen osallistuvat myös muut lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavat henkilöt ja mahdolliset yhteistyötahot. Lapsen vasuun kirjataan lapsen vahvuudet ja ne asiat, joita lapsi päivähoidossa harjoittelee (tavoitteet), sekä lapsen kiinnostuksen kohteet ja mahdolliset tuen tarpeet. Lapsen vasua tarkastellaan koko toimintakauden ajan, ja keskusteluja vasun ympärillä voidaan käydä useita, myös pedagogiset tavoitteet voivat muuttua toimintakauden aikana, on kuitenkin määritelty, että lapsen vasu tulee tarkistaa vähintään kerran vuodessa. (OPH 2022, 10-11.)

Lapsiryhmän vasujen ja yksilöistä tehtyjen havaintojen pohjalta rakennetaan ryhmän pedagoginen suunnitelma, jossa tuodaan näkyväksi ryhmälle asetetut tavoitteet, sekä konkreettiset keinot, joilla tavoitteisiin pyritään. Pedagogiseen suunnitelmaan kootaan myös arviointi siitä, miten tavoitteisiin on päästy jo kirjatulla keinoilla, pitääkö keinoja lisätä tai muuttaa, ja

kirjataan mahdollisia uusia tavoitteita. Pedagogiseen suunnitelmaan kirjataan myös lapsiryhmän kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet.

Varhaiskasvatuksen opettajalta vaaditaan monentyyppistä osaamista ja pedagogisen ymmärryksen lisäksi opettaja vastaa lapsiryhmän pedagogisen toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista yhdessä tiimin ja muun henkilöstön kanssa. Vastuisiin kuuluu myös lapsen perushoidolliset tilanteet ja eri tahojen kanssa tehtävä yhteistyö.

Yhteistyöllä on varhaiskasvatuksessa merkittävä osa. Yhteistyötä tehdään lapsen huoltajien kanssa ja koko varhaiskasvatusyksikön henkilöstön kanssa. Lisäksi yhteistyötahoihin kuuluu erilaisia sidosryhmiä, keskiössä yhteistyötä tehdessä on lapsen etu ja hoidon, kasvamisen ja oppimisen kokonaisuus.

Keskeistä osaamista opettajalta vaaditaan lasten kehityopsykologian tuntemuksesta, siinä miten kukin kehitysvaihe suhteutuu juuri tiettyyn lapseen ja tämän yksilöllisiin tarpeisiin. Miten juuri tämä lapsi kasvaa ja kehittyy, mitä vaikutuksia yksilön kehityksessä on suhteessa lapsen sisäiseen maailmaan ja häntä ympäröivään todellisuuteen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee ymmärtää, että lapsella ei ole synnynnäistä kykyä oppia, vaan oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Nurmi ym. 2018, 24-25.) Lapsi on kiinteä osa perhettään ja ymmärtääkseen lasta tulee ymmärtää myös ihmisiä lapsen ympärillä, siksi lapsen huoltajien ja muun perheen kanssa tehtävä yhteistyö on erityisen merkityksellistä.

Varhaiskasvatuksen opettajan tulee ymmärtää työtään myös eettiset lähtökohdat huomioiden. Jokaisen tapaamansa ihmisen ihmisarvo ja oikeus ilmaista itseään, sekä omia mielipiteitään, sekä näiden kunnioittaminen ovat työssä keskiössä. Vuorovaikutuksen tulee olla yksilöä kuulevaa, kohtaavaa ja arvostavaa. (Talentia 2017, 7.) Mielestäni tulee ajatella, että ensisijaisesti huoltajat ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita ja perheen yksilöllistä kulttuuria ja toimintatapoja tulee kunnioittaa, mikäli ne eivät ole ristiriidassa lapsen edun kanssa. Varhaiskasvatuksessa tehdään paljon lasta koskevaa päätöksentekoa. On erityisen tärkeää, että eettistä pohdintaa päätösten osalta käydään lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavan henkilöstön ja tarvittaessa muun henkilöstön kanssa, niin että lapsen huoltajat ovat aina mukana, kun päätös lopulta syntyy.

Suhteessa aikuisiin lapset ovat aina heikommassa asemassa. Opettajalta vaaditaan harkintaa siinä, miten hän lapselle puhuu, minkälaista kehonkieltä hän käyttää, minkälaisia tunteita hän lapselle peilaa. Kuten todettu, lapset oppivat vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin ja oman esimerkinsä voi nähdä lasten välisessä vuorovaikutuksessa ja tavassa toimia. Suhteessa moneen muuhun ammattiryhmään on varhaiskasvatuksen opettaja erittäin merkityksellisessä roolissa.

2.2 Sidosryhmät

Varhaiskasvatuksen ympärille kiertyy paljon monialaista ja moniammatillista osaamista. Lähipänä varhaiskasvatuksen opettajaa on hänen oma tiiminsä, joka voi koostua toisesta varhaiskasvatuksen opettajasta, varhaiskasvatuksen lastenhoitajista tai varhaiskasvatuksen sosionomeista. Muita läheisiä sidosryhmiä ovat muiden lapsiryhmien työntekijät ja päiväkodin johtaja. Yhteistyötä tehdään myös erityisopettajien ja suomi toisena kielenä-opettajien kanssa. Arjen merkityksellisiä sidosryhmiä ovat siistijät, kiinteistöhuolto ja ruokapalvelun työntekijät.

Varhaiskasvatuksen ulkopuolella toimivia yhteistyötahoja ovat neuvola, toiminta- ja puheterapeutit, erikoissairaanhoidolliset palvelut, joita konsultoidaan lapsikohtaisesti ja jotka käyvät päiväkodilla tapaamassa lasta tai osallistumassa lasta koskeviin tapaamisiin.

Kulttuurillisesti Helsingin kaupungilla on paljon erilaisia yhteistyötahoja, joista merkittävimpiä ovat kirjasto, erilaiset liikuntapalvelut, erilaiset taidealan henkilöt, teatterin ja museon henkilöstö. Lisäksi on paljon yksittäisiä yksityisiä toimijoita, joiden kanssa tehdään yhteistyötä.

2.3 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus lasten kanssa on muutakin kuin puhumista ja kuuntelua. Se on läsnäoloa, lähellä oloa tai ihan vaan kädestä kiinni pitämistä. Jokaisella lapsella on oma tapansa tuoda ilmi ajatuksiaan, mielipiteitään ja itseään. Vuorovaikutus onnistuu, jos aikuisella on kykyä ja aito halu kohdata lapsi yksilönä, mutta myös osana erilaisia ryhmiä (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 80).

Olen työskennellyt koko työikäni jo ennen varhaiskasvatuksen opettajan työtä erilaisissa ammateissa, joissa vaaditaan vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa. Koen omaksi vahvuudekseni vuorovaikutustilanteissa herkkyyden tunnistaa toisen osapuolen tunteita ja kokemusta, vaikka hän ei niitä sanallisesti esittäisikään, tämä lisää omaa herkkyyttäni kysyä lisää. Haluaisin olla parempi kuuntelija tilanteissa, jotka koen itse jännittävinä tai epämiellyttävänä. Tällaisissa tilanteissa kuunteleminen vaatii minulta erityistä keskittymistä, toisaalta tämän haasteen tiedostaminen auttaa arjessa.

Aina ei ole ollut edes yhteistä kieltä, jolla kommunikoida, tämä pätee myös varhaiskasvatukseen. Kielellisen ilmaisun lisäksi vuorovaikutus voi olla kuvitettua, kosketusta, ilmeitä ja eleitä, yhdessä toisesta oppimista. Tärkeintä on pohtia miten minä ilmaisen itseäni, aina ei ole selvää, että varhaiskasvatuksen hektisessä arjessa olisi aikaa pysähtyä, kuunnella ja kohdata sen, jolla on asiaa. Tämä on asia joka aiheuttaa itselleni usein huonoa omatuntoa, vaikka pyrkisin kuulemaan lapsen juuri siinä tärkeässä hetkessä, koen silti riittämättömyyttä.

Toisaalta koen ne hetket, jossa aikaa kohtaamiselle on ollut, yhtenä tämän työni parhaista puolista.

Haluaisin opettaa lapset keskustelemaan, mikä kuulostaa ehkä vähän hassulta, mutta ei oikeasti ole itsestäänselvyys. Olen pohtinut, ottaisinko tämän yhdeksi teemaksi opinnäytetyöhöni ja ajatus vahvistui, kun kävin Kettu-materiaaleihin liittyvän koulutuksen, jossa käsiteltiin myös lasten välistä dialogia ja sitä että se ei ole itsestäänselvyys. Keskustelutaidot ovat merkittävä osa ihmisen hyvinvointia.

Erik Allardt (1976) määrittelee hyvinvoinnin tilaksi, jossa ihminen kokee tyydytystä ja jonka hän jakaa kolmeen pääosiin having, loving ja being. Having tarkoittaa Allardtin teorian mukaan fysiologisia perustarpeita, jotka rakentuvat ihmisen käytettävissä oleville resursseille. Loving liittyy ihmisen sosiaalisiin suhteisiin ja kokemukseen yhteydestä muihin ihmisiin. Being puolestaan määrittelee ihmisen kokemaa arvostusta ja korvaamattomuutta. Allardt määrittelee onnellisuuden subjektiiviseksi kokemukseksi ja hyvinvoinnin lähemmäs objektiivista kokemusta, sillä hyvinvointi on riippuvainen resursseista ja yhteydestä muihin ihmisiin. (Uusitalo & Simpura 2020, 580-581.) Jos ajatellaan pientä lasta, jonka perustarpeiden toteutuminen on riippuvaista aikuisista ihmisistä, tulee aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen olla sellaista, että lapsi pystyy viestimään jollakin tavalla tarpeistaan.

2.4 Kehittäminen

Jos mietin itseäni ammatillisesti, olen vielä oppija, joka työstää ja prosessoi omaa teoreettista osaamistaan käytäntöön. Siirtyminen opiskelijan identiteetistä varhaiskasvatuksen opettajaksi, ja tämän asian sisäistäminen ei tapahdu sormia napsauttamalla, vaan vaatii paljon reflektointia itsensä kanssa. Olen kokenut olevani jatkuvasti oppimassa elämäni aikana, enkä usko, että tulen koskaan valmiiksi. Ammatillinen rooli muuttuu ja kasvaa jokaisen kohtaamisen, koulutuksen, uusien kokemusten ja näistä oppimisen myötä.

Haluan kasvaa lisää tämän opinnäytetyön myötä ja sen kanssa. Ajattelen kuitenkin, että oppiakseen uutta ja pystyäkseen sisäistämään sen pitää ihmisen olla valmis vastaanottamaan uutta tietoa ja synnyttämään itsessään uusia prosesseja, itse en aina pysty tähän. Tällä hetkellä Kettu-mallin materiaalit ja koulutus ovat saaneet minut innostumaan, janoan viedä näitä asioita käytäntöön. Haluan päästä testaamaan niitä käytännössä ja esittelemään ne lapsille, koen että minulla on kaikki palaset käsissä, joilla saan lapset mukaan tälle matkalle. Ajattelen tämän opinnäytetyön yhteisenä matkana, jonka minä aloitan, mutta toivon että matkan varrella lapset lähtevät näyttämään suuntaa mihin me menemme.

Opinnäytetyötä tehdessä nousi lapsiryhmän tarpeista ja vallitsevasta henkilöstötilanteesta johtuen kehittämiskohde, joka on tässä hetkessä tärkeämpi ja painopisteeltään merkityksellisempi, kuin Kettu-mallin tarkastelu. Miten lisätä hyvinvointia ja turvallisuutta tilanteessa,

jossa töissä ei ole välttämättä yhtään ryhmän omaa aikuista. Miten voi kehittää omassa työssään sellaisia toimintamalleja, jotka kantavat poikkeustilanteiden läpi. Toisaalta hyvinvoinnin ja turvallisuuden teemojen käsittely yhdistyy myös Kettu-malliin sosiaalisen kestävyyskautta.

2.5 Opinnäytetyön tavoitteet ja käytettävä menetelmä

Opinnäytetyön tavoitteet

Tämän päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön tavoitteena on vahvistaa kestävä kehitys tukevaa tapaa toimia omassa työssäni, mutta myös lisätä omaa ja ryhmäni lasten ymmärrystä kestävästä kehityksestä ja sen sisällöistä.

Suurin painotus opinnäytetyössä on oppia ymmärtämään mitä on sosiaalisesti kestävä kehitys ja miksi se on erityisen merkityksellistä varhaiskasvatustyössä. Tarkoituksena on myös havainnoida ja etsiä konkreettisia keinoja oman lapsiryhmäni hyvinvoinnin ja turvallisuuden vahvistamiseen, eli mitä kaikkea siihen arjessa sisältyy. Toisena tavoitteena on tuoda pieniä konkreettisia esimerkkejä ja havaintoja arjesta, miten pienten lasten kanssa voidaan oppia ekologisesti ja taloudellisesti kestävästä kehityksestä Kettu-mallin avulla.

Pienempinä tavoitteina painotukseltaan on tuoda luontoa ja luontopedagogiikkaa lähemmäksi varhaiskasvatusryhmän arkea hyödyntäen Kettu-mallia ja lisätä, sekä vahvistaa lasten vuorovaikutustaitoja ja tukea puheenkehitystä.

En halua rakentaa suunnitelmaani liian strukturoiduksi, vaan jättää varsinaiselle toteutusvaiheelle tilaa muokkautua lasten tarpeiden, toiveiden ja ideoiden, sekä heitä kiinnostavien asioiden kautta. Opinnäytetyön tavoitteet ovat muokkautuneet opinnäytetyön kirjoittamisen aikana ryhmäni lapsien tarpeista lähtien korostaen sosiaalisesti kestävä kehitys.

Opinnäytetyön menetelmät

Koska opinnäytetyöni on autoetnografinen, eli päiväkirjamuotoinen, koostuu sen teksti omista tulkinnoista ja havainnoistani. Tutkimustapa on siis itsereflektiivinen suhteessa olemassa olevaan materiaaliin ja sen käyttöön. Kirjoittaessani päiväkirjamerkintöjä tulee minun huomioida tarkasti tutkimuseettinen näkökulma, minkälaisia havaintoja voin kirjoittaa ja kuvata niin että teksti pysyy yleistasoisena tekstinä. (Uotinen 2014)

Havainnointi menetelmänä on luotettava, mikäli sitä dokumentoidaan, eli tuotetaan havainnointipäiväkirjaa. Tässä opinnäytetyössä havainnot varhaiskasvatuksen arjessa ovat merkittävä osa päiväkirjamuotoista opinnäytetyötä ja havainnot ovat aina sidottuja johonkin tilanteeseen tai tapahtumaan. Havainnoinnin kohteena ovat usein ihmiset tai ryhmät, tämän

opinnäytetyön kohdalla sen kirjoittaja, jonka havainnot itsestä kiinnittyvät työhön varhaiskasvatuksen opettajana ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöihin. (Kananen, J. 2014. 67-68.)

2.6 Eettinen pohdinta

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2021) on määritellyt, että eettisesti kestävä tutkimusta tekevä henkilö noudattaa huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta tehdessään tutkimusta, tallentaessaan siihen liittyvää tietoa ja arvioidessaan tutkimuksen tuloksia. Tutkimusta varten tulee hankkia vaadittavat tutkimusluvut ja tutkimuksen koskiessa henkilöitä on heitä asianmukaisesti tiedotettava.

Päiväkirjamuotoista opinnäytetyötä (autoetnografinen tutkimus) varten ei haastatella, kerätä yksilöityä tietoa lapsista, varhaiskasvatusyksikön henkilöstöstä, lasten huoltajista tai muista sidosryhmäkohdassa mainituista osapuolista. Tutkimus perustuu omiin havaintoihini omasta työstä ja niiden reflektointiin, sekä näiden kirjaamiseen päiväkirjamuotoiseksi tekstiksi, joka perustuu omaan kokemukseeni tutkittavan materiaalin käytöstä varhaiskasvatuksen arjessa. Tutkittavalla materiaalilla tarkoitetaan kaikkien saatavilla olevaa julkista materiaalia, kuten esimerkiksi Kettu-malli. Tämä tuleva opinnäytetyöni on siis omaa pohdintaani sidottuna varhaiskasvatuksen kontekstiin.

Noudatan koko opinnäytetyön kirjoittamisen ajan niitä salassapitosäännöksiä ja vaitiolovelvollisuutta, jotka on määritelty varhaiskasvatuslaissa (540/2018) ja laissa viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999).

Opinnäytetyötä kirjoittaessani noudatan yleistä huolellisuutta ja rehellisyyttä tekstin tuottamisessa, esittämisessä, sekä arvioidessani saavutettuja tavoitteita (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150).

3 Päiväkirja

Tässä päiväkirjaosuudessa tulen reflektamaan viikon aikana tekemiäni suunnitelmia ja arvioimaan niiden toteutusta suhteessa lapsilta saatuun palautteeseen. Pohdin myös tiimimme yhdessä keräämiä havaintoja ja ajatuksia. Jotta työssäni toteutuu lasten osallisuus, tulen tekemään seuraavan viikon suunnitelman sen perusteella mitä lasten ideat ja palaute sisältävät, suhteessa ryhmän pedagogisiin tavoitteisiin.

3.1 Viikko 1. Teoreettista pohdintaa ja tutkimuslupapäätöksen odottelua

Viikkosuunnitelma

Odotan edelleen tutkimuslupaa, joten tämän viikon suunnitelma tulee olemaan hieman erilainen, olen toiveikas sen suhteen, että tutkimuslupa tulisi alkuvuikosta ja pääsisimme ryhmäni kanssa loppuvuikosta aloittamaan Kettu-mallin toteuttamisen oikein kunnolla. Tämä viikko on poikkeuksellinen myös sen suhteen, että olen alkuvuikon, MAPA-koulutuksessa. MAPA, eli Management of Actual or Potential Aggression on koulutus, jossa opitaan taitoja, joista on hyötyä, mikäli työssä kohtaa henkilöitä, joilla on haastavaa- tai väkivaltaista käytöstä ja aggressiivisuutta. Koulutuksen on tarkoitus lisätä tietoa siitä, miten tilanteita voidaan hoitaa turvallisesti molemmat osapuolet huomioden (Suomen mapa keskus 2022). Tulen pohtimaan tämän koulutuksen antia, sekä sitä miten voin hyödyntää koulutuksesta saatua tietoa ja taitoja omassa työssäni varhaiskasvatuksessa.

Mikäli saan tutkimusluvan alkuvuikosta, aloitamme Kettu-mallin toteuttamisen ryhmän kanssa keskiviikkona. Tulen hyödyntämään aloituksessa tarinallisuutta ja sadun maailmaa, jota myös Kettu-malli hyödyntää.

Yhteisöllisyyden teemaa päiväkodissa rakennamme torstaina ja perjantaina, ensin olympialaisten muodossa, joiden suunnittelusta on vastannut koko päiväkodin henkilöstö. Ja perjantaina vuorossa on musiikkihetki yhdessä toisen ryhmän kanssa, vastuu musiikkihetken suunnittelusta on syyskuun ajan toisella ryhmällä ja lokakuussa vastuu suunnittelusta siirtyy meidän ryhmällemme.

Mikäli en saa tutkimuslupaa tämän viikon aikana, käytän ensimmäisen viikon kolme viimeistä päivää oppimisympäristöjen havainnointiin luontopedagogiikan näkökulmista käsin, sekä pohdintaan siitä, miten luontoa voisi tuoda lähemmäksi päiväkodin arkea varsin urbaanissa ympäristössä. Ja miten voimme hyödyntää olemassa olevaa ympäristöä luontopedagogiikan toteuttamiseen.

Päivä 1. Nonverbaalista viestintää

Tänään olin siis mapa-koulutuksessa, koulutuksen anti herätti monenlaisia ajatuksia. Koulutuksessa ei varsinaisesti tullut mitään aivan uutta, mutta paljon sellaisia asioita, jotka pistivät ajattelemaan omaa tapaa työskennellä, ja joihin aion jatkossa kiinnittää enemmän huomiota. Koulutus korosti paljon vuorovaikutuksen ja viestinnän merkitystä, miten voin omalla toiminnallani tuottaa asiakkaille (lapsille ja aikuisille) kokemuksen aidosta kuulemisesta. Varhaiskasvatustyö on toisinaan niin hektistä, että huomaa kiirehtivänsä toisen kertomaa omalla viestinnällään, mikä saattaa estää aidon kuulemisen. Koen tässä henkilökohtaisesti ristiriitaa, kun toisaalta haluaisi kuulla kaikkien asiat ja kertomukset, mutta toisaalta haluaisi tarjota kohtaamiselle ja keskustelulle aikaa.

Mapa-koulutuksessa tuotiin myös paljon esille nonverbaalisen viestinnän merkitystä vuorovaikutustilanteissa, sekä riskikäyttäytymisen ennakoinnissa. Koen itse toimivani viestijänä usein

melko spontaanisti, sovittaen viestintäni tilanteeseen parhaiten kokemallani tavalla. Usein kuitenkin arjessa tulee unohdettua esimerkiksi siirtyä lapsen tasolle, niin että lapsi ei koe viestintää uhkaavana tai käskevänä. Myös kinesiikan(kosketus) ja haptiikan(kehonkieli) merkitystä olisi hyvä tarkastella omaa työtä tehdessään, miten kosketan lasta tai mitä välitän kehonkielellä lapselle. Vaikka näitä asioita käsiteltiinkin koulutuksessa lähinnä riskikäyttäytymisen ehkäisyn näkökulmasta, ovat ne mielestäni tärkeitä asioita ottaa huomioon jokapäiväisessä työskentelyssä.

Nonverbaalinen viestintä on se osa vuorovaikutusta, joka tapahtuu sanattomasti kuten esimerkiksi kehonkieli, asennot, ilmeet ja eleet. Vaikka nonverbaalisen viestinnän tutkijat eivät ole yhtä mieltä näiden välisistä riippuvuussuhteista, ovat he yhtä mieltä siitä, että nonverbaalisella viestinnällä on iso rooli henkilöiden välisessä vuorovaikutuksessa etenkin, jos olemme tekemässä ensivaikutelmaa, ilmaisemme jotakin tunnetta tai tarvetta tai vaikka valehtelemme. (Helsingin yliopisto 2022b).

Testasimme koulutuksen aikana myös omantilan eli proksemiikan merkitystä kohtaamisissa, joka on yksi nonverbaalisen viestinnän osa. Proksemiikalla tarkoitetaan jokaisen ihmisen omaa yksilöllistä tilaa, eli kehoa ympäröivää aluetta, joka jaetaan kolmeen osaan: intiimin, läheisen ja sosiaalisen tilan etäisyyksiin (Helsingin yliopisto 2017a). Jäin pohtimaan huomioinko omassa toiminnassani ja tavassani työskennellä lasten kanssa sitä, että myös lapsilla on oma henkilökohtainen ”reviirinsä” jota tulisi kunnioittaa. Aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa tämä henkilökohtaisen alueen huomioiminen on selkeämpää ja tulee ikään kuin luonnostaan.

Päivä 2. Ajatuksia turvallisuudesta

Tänään oli toinen päivä mapa- koulutusta, koulutuksessa kävimme läpi irrottautumisen ja fyysisen intervention teoriaa ja tekniikoita. Jäin pohtimaan kuinka tärkeää jokaisen varhaiskasvatuksessa työskentelevän olisi käydä läpi tämä koulutus. Oma ajatusmaailmani hieman muuttui sen suhteen, mitä kaikkea voimme tehdä, että tilanteet eivät johda lapsen fyysiseen rajoittamiseen ja jos ne johtavat kuinka pienellä rajoittamisella tilanteet voidaan lähtökohtaisesti hoitaa. Olin etukäteen itse jännittänyt sitä miltä tuntuu, kun joku pitää kiinni tai rajoittaa fyysisesti, mutta kokemus olikin yllättävän miellyttävä, jos sellaista ilmaisuvoimaa voi käyttää, koin oloni turvallisiksi. Mapan arvoja ovatkin juuri kokemus turvallisuudesta, huolenpidosta, suojaamisesta ja hyvinvoinnista (Suomen mapa keskus 2022). Jos peilataan näitä arvoja varhaiskasvatukseen ovat ne osa varhaiskasvatuksen arvomaailmaa, sekä sitä tapaa miten meidän tulisi tehdä työtämme.

Olen itse työurani aikana joutunut rajoittamaan lapsia fyysisesti ja näin jälkikäteen ajateltuna, olisin toivonut, että minulla olisi ollut se tieto minkä tämä koulutus tarjosi. Olisi tärkeää ymmärtää kuinka tärkeä yhteisöllisyyden merkitys on tilanteissa, joissa joudutaan jonkin lapsen kohdalla turvautumaan fyysiseen rajoittamiseen ja olisi hyvä, jos jokaisella olisi saman

suuntainen osaaminen, ajatus ja ennen kaikkea tieto siitä, miten tilanteita hoidetaan. Ajattelen, että lapsien tunteminen ja heidän yksilöllisten toimintatapojensa tunnistaminen ja tieto lapsen tavasta olla vuorovaikutuksessa, ovat avain asemassa suhteessa siihen, että tilanteet eivät pääse eskaloitumaan. Yhteisöllinen ajattelu näkyy myös siinä, että ketään ei jätetä hoitamaan haastavia tilanteita yksin, että jokainen työntekijä voi luottaa saavansa apua ja tukea haastavissa ja mahdollisia fyysisiä interventioita sisältävissä tilanteissa. Tämä kaikki luo turvallisuutta ja edistää työssä jaksamista. Itse ajattelen ja koen sen kokemuksena turvallisuudesta ja omasta kykenevyydestä.

Päivä 3. Erilaiset oppimisympäristöt ja ulkopedagogiikka

Koska päätöstä tutkimusluvasta ei ole tullut, käytän tänään vaihtoehtoista suunnitelmaa. Ajattelin että voisin koota tähän päivään havaintoja erilaisista oppimisympäristöistä päiväkodin lähistöllä, sekä pohtia niiden mahdollisuuksia ulkopedagogiikan toteuttamiseen. Tarkastelen kuitenkin hieman ensin käsitettä oppimisympäristö.

Varhaiskasvatuksen kontekstissa käsitettä oppimisympäristö voidaan tarkastella fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ulottuvuuksien kautta. Oppimisympäristön tulee tukea yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, kulttuurillista- ja kielellistä kehittymistä, sekä olla joustava lasten aloitteista lähtevään leikkiin. Oppimisympäristön tulisi myös huomioida lapsen tarvitsema tila ja oikeus toimia, sekä halutessaan rauhoittua. (Kangas, Lastikka & Karlson 2021, 119.) OPH (2022) nostaa esille myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöinä ne ympäristöt, joissa lapsi liikkuu ja toimii, eli selkeiden päiväkotitilojen lisäksi myös puistot, kulttuurilliset tilat kuten museot ja kirjastot sekä luonnon. Ajattelen itse, että myös näitä tiloja voidaan hyödyntää eri osa-alueita kehittävään oppimiseen, liikuntaan ja hyvinvoinnista huolehtimiseen, tärkeintä kuitenkin on, että lapset ovat mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa.

Päiväkodin lähellä on puistoalue, jossa on puita ja maa ei ole aivan tasaista, metsän tunnelmaa puistossa ei kuitenkaan saa, sillä liikenteen häly ja puiston läpi kulkevat kevyenliikenteen väylät ovat aktiivisessa käytössä. Lähistöllä olevaa kasvitieteellisen puutarhan puistoa voi hyödyntää erilaiseen toimintaan, alue on rajatumpi kuin lähipuisto ja ehkä hieman rauhallisempi. Päiväkodilta on myös lyhyt matka erilaisille ranta-alueille niiden tarjoamiin oppimisympäristöihin. Lähiympäristöjen lisäksi päiväkodilta on helppo liikkua julkisilla kulkuneuvoilla eri puolille Helsinkiä ja hyödyntää isompien metsä- ja puistoalueiden tarjoamia mahdollisuuksia.

Ilo kasvaa ulkona (2021) materiaalissa ulkona tapahtuvaa pedagogiikkaa voidaan Telemäen ja Bowlesin (2001) mukaan tarkastella neljästä eri näkökulmasta: elämyspedagogiikasta, seikkailukasvatuksesta, ympäristökasvatuksesta ja kestävästä kehityksestä, joista elämyspedagogiikkaan sisältyy lapsen kokonaisvaltaisen oppimisen prosessi ja elämyksen kautta oppiminen.

Nämä kokemukset kehittävät lapsen ongelmanratkaisutaitoja ja lisäävät mahdollisuutta vuorovaikutukseen ja sitä kautta osallisuuden kokemukseen. Wolffin (2004) mukaan seikkailukasvatuksessa lapsen tietoisuus erilaisista ympäristöistä ja luonnosta lisääntyy, sekä lapsen kokemus itsestään osana ympäristöä vahvistuu. Parikka-Nihdin ja Suomelan (2014) mukaan kestävä kehitys linkittyy ympäristökasvatukseen tuoden mukanaan näkökulman, miten voimme omalla toiminnallamme vaikuttaa ympäristöjen hyvinvointiin ja säilymiseen. (Purhonen 2021, 10.)

Päivä 4. Luonnon merkitys oppimiselle

Tänään pohdin luonnon merkitystä erityisesti lapsen oppimiselle. Usein kun puhutaan luonnon merkityksestä lapselle, puhutaan luonnossa oleilun terveysvaikutuksista fyysisellä tasolla, mikä on kiistatta tärkeä näkökulma. Luonto rauhoittaa, laskee sykettä ja virittää aisteja eri keinoin.

Oppiminen alkaa siitä, että lapsi saa ympäristöstään ärsykeitä, jotka herättävät hänen mielenkiintonsa tutkimiseen. Tutkiminen ja tarkastelu taas herättävät lapsessa ajatuksen siitä, miten hän sijoittuu suhteessa ympäristöönsä. Lapsen ollessa aktiivinen toimija, hän oppii koskemalla, tutkimalla, kysymällä ja tarkastelemalla, sekä muokkaamalla ympäristöään. On kuitenkin todettu, että liian virikkeellinen ja rakennettu ympäristö ei tue lapsen kykyä vastaanottaa ja käsitellä ärsykkeiden ympäristöstä tulevaa tietoa. Luonto tarjoaa lapselle sopivissa määrin ärsykeitä, jolloin lapsi pystyy keskittymään ja ohjaamaan itseään. (Suutarla 2021, 12.)

Luonnossa toimiminen tukee lapsen motorista kehitystä ja lapsen aloitteesta tapahtuva omaehtoinen liikkuminen taas tukee lapsen minäkuvan kehittymistä onnistumisen kokemusten kautta. Mahdollisimman luonnonmukainen ympäristö tukee Wilsonin (2008) mukaan lapsen kognitiivisten taitojen kehittymistä ja erityisesti havainnointikykyä, mutta myös auttaa lasta hahmottamaan syy-seuraussuhdetta ja vahvistaa kriittisen ajattelun kehittymistä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 77.) Itse ajattelen, että luonnossa voi tehdä kaikkea sitä, mitä teemme myös sisällä ja tarkoituksena on tuoda lapsille enemmän mahdollisuuksia ulkona toimimiseen.

Päivä 5. Luontoa sisälle, mutta miten?

Olen pohtinut paljon sitä, miten luontoa voisi tuoda päiväkodin sisätiloihin näkyväksi lapsille. Yksi vaihtoehto olisi luontoteemainen askartelu ja luonnon materiaalien hyödyntäminen askartelussa. Olisi kiva kuulla myös lapsia tässä asiassa, mutta yksittäisenä kysymyksenä tämä on liian iso pienille lapsille käsiteltäväksi. Lähdin pohtimaan asiaa etsimällä tietoa netistä, ideoissa toistui aistien hyödyntäminen luonnon tuomisessa sisätiloihin. Lähdin siis purkamaan ajatuksia siitä kautta, ja tässä muutama ajatus miten voimme keskustella ja selvittää lasten ajatuksia sekä ideoita: Mitä värejä luonnossa on? Miltä luonto tuoksuu? Miltä luonto tuntuu?

Mitä elementtejä luonnosta voisimme tuoda sisälle niin, että se on eettisesti kestävä, eikä tuhoa luontoa? Miltä luonto kuulostaa? Miltä luonto maistuu?

Näitä kysymyksiä tulemme varmasti pohtimaan lasten kanssa ja niistä saamme varmasti ideoita siihen, miten lähdemme tuomaan luontoa sisälle päiväkotiin, tulen palaamaan näihin kysymyksiin myöhemmin.

Viikkoanalyysi

Vaikka tämä viikko ei mennyt aivan suunnitelmien mukaan ja tutkimuslupapäätöskin tuli vasta viikon loputtua, oli viikko ehdottomasti antoisa, joskin ehkä hieman haastava, miten sitoa koulutus ja pohdittavat aiheet tavoitteisiin. Mapa-koulutus toi paljon näkökulmia ja ajateltavaa omasta tavasta toimia. Koulutus vahvisti jo olemassa olevaa ajatustani siitä, miten tärkeä on muistaa oman sanattoman vuorovaikutuksen merkitys tilanteissa, joissa havainnoi jotakuta toista, sillä myös läsnäololla on merkitystä.

Turvallisuus sanana ja kokemuksena oli päällimmäinen asia mikä itselleni jäi mieleen koulutuksesta, ja miten paljon merkitystä tuohon sanaan kiteytyy, miten kokemus turvallisuudesta vaikuttaa kaikkeen olemiseemme, toimintaamme ja ajatuksiimme. Lapsien kohdalla turvallisuus on ennen kaikkea juuri tunne, sillä pienet lapset eivät osaa jäsenellä ja sanoittaa kokeensa. Tämä on asia, jota minun pitää työstää suhteessa omaan toimintaani.

Tulevia Kettu-viikkoja varten tuli luettua ja pohdittua paljon oppimisympäristön merkityksestä ja luonnon vaikutuksesta oppimiseen, nämä kaksi asiaa saivat minut miettimään tuota sisätiloissa olevan oppimisympäristön merkitystä, miten siitä saisi lapselle sopivasti aistiärsykeitä tarjoavan luontoteemaisen tilan. Nämä ovat aiheita, joita tulen varmasti käsittelemään myöhemmin opinnäytetyön aikana, niin ympäristökasvatuksen kuin kestävä kehityksenkin näkökulmista käsin.

3.2 Viikko 2. Orientoituminen kettujen maailmaan

Viikkosuunnitelma

Tutkimuslupapäätös tuli ensimmäisen viikon lopussa, ja olen todella innoissani siitä, että pääsemme viimeinkin aloittamaan Kettu-materiaalit. Ensimmäinen viikko kuluu kettujen maailmaan orientoitumisessa.

Tällä viikolla on tarkoitus tehdä lasten kanssa kaksi retkeä, joista ensimmäinen suuntautuu päiväkodin vieressä olevaan kasvitieteelliseen puutarhaan etsimään omenapuuta, lisäksi retkellä toteutamme pienen jumppahetken, jonka työparini on suunnitellut. Retkeltä lapset löytävät ryhmän oman pehmolelun Hali-Ketun, joka johdattaa lapset kirjeen avulla kettujen maailmaan prosessidraaman avulla.

Tiistaina teemme pidemmän metsäretken ja kuulemme metsässä Retki-ketun tarinan, sekä saamme selville Retki-ketun lapsille antaman tehtävän, eli retkiviirin askartelun. Retken alkumatkan taitamme raitiovaunulla. Metsäpaikka mihin suuntaamme on lapsille tuttu ja metsässä lapsilla on myös aikaa vapaaseen leikkiin ja ympäristön tutkimiseen.

Keskiviikkona askartelemme retkiviirin, joka tulee kulkemaan mukana retkillä yhdessä Hali-ketun kanssa. Käymme tiistain retkellä keskustelua siitä minkälainen viiristä pitäisi lasten mielestä tulla ja mikä ihme se viiri oikein edes on?

Torstaina ja perjantaina on yhteisöllistä toimintaa olympialaisten muodossa, jotka siirtyivät tähän viikkoon, viime viikon todella sateisten sääolosuhteiden takia. Ja perjantaina tuttu isojen pään lauluhetki. Torstain ja perjantain aikana käymme ryhmässä keskustelua lapsia kiinnostavista aiheista ja havainnoimme nousevatko ketut esille lasten puheissa, mitkä ovat niitä aihepiirejä, jotka lapsia innostavat. Koen havainnoinnin tärkeänä osana eheytettyä pedagogiikkaa, josta saan paljon aiheita ja ideoita toiminnan suunnitteluun.

Päivä 1. Hali-Kettu

Tämä viikko alkoi epävarmuudella siitä, pääsemmekö toteuttamaan Kettu-mallia suunnitlusti, vai joudummeko soveltamaan ja miettimään varasuunnitelmia. Varasuunnitelmia joutuu luomaan usein varhaiskasvatuksen arjessa, johtuen esimerkiksi henkilöstön poissaoloista tai vaikka sääolosuhteista. Pienten järjestelyjen ja työntekijöiden joustavuuden avulla suunnitelmat kuitenkin lähtivät toteutumaan ja pääsimme lähiretkelle Kaisaniemen kasvitieteellisen puutarhan ulkoalueelle.

Hyödynsin tässä kohtaa eräänlaista rakennettua prosessidraamaa. Prosessidraamassa työskentelymuoto on sellainen, jossa koko ryhmä voi osallistua ja rakentaa fiktiivistä kehystarinaa. Prosessi voi muodostua erilaisista työtavoista ja rooleista, jotka sopivat kehystarinaan. Tämänkaltaisen työskentelyä vaatii ohjaajalta herkkyyttä ja kykyä arvioida syntynyttä prosessia. Prosessidraamalle ei välttämättä tarvitse asettaa mitään tiettyä kestoja, vaan se voi elää ilmiön tai tutkittavan asian mukana. (Hagman 2019, 30.)

Virittäydyimme sadunmaailmaan jo puistoon astuessa, portin aukeamiseen tarvittiin taikavainiota. Puistossa tutkimme kasveja ja havainnoimme syksyn värejä. Lapset olivat aiemmalla retkellä nähneet puistossa auringonkukia ja omenapuun, näitä lähdimme etsimään. Yksi lapsista huomasi puiden välistä auringonkukat, joita kohti lähdimme suunnistamaan.

Auringonkukkien vieressä on omenapuu, jonka vierestä lapset löysivät kettu pehmolelun ja paperirullan. Pohdimme ja ihmettelimme yhdessä, miten kettu oli puistoon eksynyt, lapset avasivat paperirullan, jonka arvelivat olevan kartta. Paperista löytyi kuitenkin kirje Hali-ketulta. Kirjeessä lapset saivat ohjeen tutustua päiväkodissa isoon kuvaan, josta löytyvät Hali-

ketun kaverit. Hali-ketun ollessa tarkoitettu myös tunnetaitokaveriksi, piti kettua kuljettaa matkassa varovasti, kommentoin välillä itse ketun äänenä miltä tuntuu, jos roikotetaan hänestä ja jos jokin asia jännittää. Hali-kettu jää myös osaksi ryhmää ja sen tunnetaitokasvatusta, jonka suunnittelu on työparini vastuulla. Hali-Kettu on siis oma lisäni Kettu-mallin toteuttamiseen ja se toimii myös yhteen sitovana konkreettisena osana lapsille tehdessämme käpälämerkkejä. Hali-kettu toimii myös lohduttajana, kuulijana ja yhtenä ryhmän jäsenenä. Lisäksi Hali-Ketun avulla lapset saavat dokumentoida kuvaamalla ryhmän toimintaa.

Päivä 2. Lahonneita puita

Tänään lähdimme suunnitelmien mukaan metsäretkelle. Olemme retkeilleet ryhmän kanssa paljon viime keväänä, ja lapset ovat todella reippaita ja taitavia, joten liikkuminen niin kävellen kuin, eri kulkuvälineilläkin sujuu hienosti pienellä ohjaamisella. Ryhmässämme aloittaa syksyn mittaan muutamia uusia lapsia, joten pohdimme tänään yhdessä työparini kanssa, että joudumme varmaan ottamaan muutamia askelia taaksepäin retkien haastavuudessa, ainakin hetkeksi. Tänään oli myös tarkoitus jatkaa draaman prosessia, jonka eilen aloitimme.

Kävimme siis Retki-ketun tarinan läpi prosessidraaman keinoin, sillä tarina on melko pitkä vain istua hiljaa paikallaan kuunnellen. Lapset istuivat patjoilla ja kuuntelivat yhdessä Hali-ketun kanssa Retki-ketun tarinan, tarinahan alkaa, kun Retki-kettu herää metsässä retkipatjansa päältä. Lähdimme siis rakentamaan tarinaa improvisoiduksi draamaksi, minä luin tarinaa eläytyen siihen ja lapset tekivät samalla tavalla.

Tämä tarina toi Retki-ketun osaksi ryhmämme toimintaa, ja Retki-ketun avulla tulemme tutkimaan metsän elämää, mitä merkitystä metsällä on meille ja eläimille, eli tutustumme ekologisesti kestävään kehitykseen. Retki-kettu tuo myös jo nimensä ansiosta retket osaksi ryhmämme arkea ja toimintaa, ja lisäksi tämä kettu on valittu yksikön yhteiseksi ketuksi, jota kaikki ryhmät tulevat toteuttamaan toimintakauden aikana.

Iltapäivällä viereisen ryhmän opettaja huomasi, että koko talon yhteinen Kettu-viikko oli sovittu seuraavalle viikolle. Mietimme hetken molemmat, että lähdemmekö tekemään viikkoa vai siirrämmekö sitä. Päätimme yhdessä pitää suunnitelmasta kiinni ja suunnittelimme seuraavan viikon yhteistoiminnan saman tien.

Päivä 3. Poistumisharjoitus

Tänään olikin oikein tapahtumarikas päivä ja suunnitelmat menivät moneltakin osaa uusiksi, Retki-ketun, retkiviirin tekeminen siirtyi ensi viikolle. Aamulla lähdimme ulkoilemaan heti aamupalalta, koska henkilöstötilanne oli poikkeuksellinen. Olin juuri saanut viimeiset lapset ulos, kun kuulutettiin poistumisharjoitus ja koska olin sisällä, tuli minun tarkistaa, että sisätiloissa ei ollut henkilöitä, jonka jälkeen poistuimme ulos oman ryhmäni luokse. Kaikki sujui

rauhallisesti ja hyvässä järjestyksessä. Tällainen rauhallinen ja hallittu erityisten tilanteiden harjoittelu tuo lapsille taitoja selvitä mahdollisista yllättävistä tilanteista tulevaisuudessa. Lapset saivat myös kokemuksen turvassa olemisesta, vaikka tilanteet muuttuisivatkin yllättäen.

Päivä 4. Kiire, kiire, kiire

Aamulla työmatkalla pohdin kiireen käsitettä ja miten kiire vaikuttaa lapseen, näkyykö se edes aina heille tai huomaavatko he sitä? Pysin itse aina toimimaan lasten kanssa rauhallisesti ilman tarvetta hoputtaa, tänään olen huomannut sortuvani hoputtamiseen useasti. Huomaan itsessäni, että kun rupeaa kiirehtimään jotain, kiirehtii kohta kaikkea. Tänään myös huomasin ajattelevani, että näitä kettu asioita pitää kiirehtiä koska suunniteltuja asioita on jäänyt tekemättä. Lähes samanaikaisesti oivalsin kuitenkin, että eihän näitä ole mihinkään kiveen kirjoitettu, näitä aikatauluja. Olympialaiset siirtyivät jo toistamiseen, joten teimme pitkän aamu-ulkoilun ja pelasimme Hali-ketun eläin Bingoa, mikä olikin lapsista hauskaa.

Iltapäivällä lapset leikkivät eläinlääkäriä, johon piti matkustaa junalla. Nämä kaksi teemaa eläimet ja matkustaminen ovat kovasti lasten leikeissä ja puheissa läsnä, luulen, että tartumme niihin heti Kettu-viikon jälkeisenä viikkona.

Päivä 5. Hervotonta menoa

Tänään aamu alkoi töissä pienellä hässäkällä, ja en ehtinyt valmistautua tulevaan vasukeskusteluun, toisaalta en koe tästä hirveästi stressiä sillä olemme tiimeissä työparini kanssa käyneet keskustelua lapsista pitkin syksyä ja tärkeät asiat olivat tiedossa. Keskustelusta tuli loppujen lopuksi todella mukava ja antoisa. Pidän näistä keskusteluista todella paljon, sillä tuntuu, että tässä on se hetki, kun puhumme ja keskitymme juuri tähän lapseen ajan kanssa, tämä taas osaltaan lisää yksittäisen lapsen hyvinvointia, mutta myös koko lapsiryhmän hyvinvointia.

Lapset ovat usein loppuviikosta jo paljon väsyneempiä, kuin alkuviikosta. Väsymys purkautuu yleensä joko levottomuutena, ylitsepursuavana vitsailuna tai kiukutteluna. Tänään lounaalla lapset viljelivät ruokapöydässä pieruhuumoria oikein urakalla ja myös viikolla tehdyt Kettumallin asiat päättyivät pieruhuumorin uhriksi. Toisaalta on mukavaa, että lapset selkeästi muistavat mitä olemme tehneet ja haluavat muistella sitä, toisaalta tilanteeseen oli pakko puuttua, kun ruoat eivät meinanneet tulla ollenkaan syödyiksi, kun aika meni nauramiseen. Lopputulema tälle keskustelulle oli, että kultakuoriaisen kakat ovat räjähtäviä paukkuja ja ketun kakan koostumuksesta lapset eivät päässeet yksimielisyyteen. Lapset muistelivat myös retkellä näkemäämme linnun marjakakkaa, joka herätti jo retkellä kovasti ihmetystä ja kikatelua.

Viikkoanalyysi

Alkuviikon ketturetkien parasta ajatus antaa itselleni olivat erityisesti ryhmän lasten kyky heittäytyä mielikuvituksen maailmaan draaman keinoin, ja draamakasvatusta tulen hyödyntämään myös tulevana viikkoina, koen innostuvani ja eläytyväni myös itse, kun lapset innostuvat ja eläytyvät. Leena Ylimäki (Talentia-lehti 2016) tuo haastattelussaan näkökulmaa siihen, että draamakasvatus on lapsille leikkiä, mutta se voi olla myös tavoitteellista toimintaa. Sen avulla harjoitellaan arkipäiväisiä tilanteita ja eläydytään kuviteltuun ympäristöön, tämä tuo lapsille konkreettisesti näkyväksi tarun ja todellisuuden rajaa. Koen tämän erityisen tärkeänä omalle ryhmälleni, jossa lapsilla on todella hyvä mielikuvitus ja kyky eläytyä, sekä asettua kuviteltuun ympäristöön. Vaikka ajattelen, että mielikuvitus on suurimmaksi osaksi vahvuus, voi se tuoda mukanaan ei toivottua käytöstä esimerkiksi leikkeihin, jossa tämä ilmenee väkivaltaisena käytöksenä.

Viikon aikana tuli pohdittua myös kiireen vaikutusta lapsiin. Itselleni sana kiire on vahvasti negatiivissävytteinen ja sisältää merkityksiä siitä, että jokin asia on jäänyt viime tippaan tai siihen ei ole asetettu tarpeeksi resursseja, kiire on myös sosiaalinen ilmiö, jos olisin yksin, olisiko minulla kiire? Absurdi ajatus, mutta herättää paljon kysymyksiä. Kiire taas aiheuttaa stressiä, jota ilmenee niin lapsilla kuin aikuisillakin. Pohdin aiemmin oppimisympäristöjen ja sen aiheuttamien ärsykkeiden merkitystä lapsille ja törmäsin tähän ärsyketulva-termiin, myös etsiessäni tietoa kiireen vaikutuksista lapsiin. Huhtanen ja Mannerkivi (Coronaria 2019) tuovat esille ärsyketulvan merkitystä lasten kokemaan stressiin, joka välittyy lapsille aikuisten maailmasta ja kiireestä. He korostavat myös teknologisen ympäristön tuottamaa ärsyketulvaa, jossa korostuu näkö- ja kuuloaistin kuormittuminen, sen sijaan liikunnasta ja siinä tapahtuvista asennotuutoksista tapahtuvaa kuormitusta, joka rauhoittaa kehoa ei synny.

Pohdin, kuinka suuri merkitys tällä on pienenlapsen tulevaisuuteen ja kykyyn käsitellä stressin aiheuttamia tuntemuksia, jos hänelle ei ole opetettu taitoja säädellä itselleen ärsykkeistä aiheutuvaa stressiä, joka vaikeuttaa tai estää oppimista ja heikentää muistia. Kettu-malliin tämä pohdinta on yhteydessä sosiaalisesti kestävä kehityksen kautta, jonka tarkoituksena on edistää hyvää koulutusta, sekä terveyttä ja hyvinvointia, jotka tulevaisuudessa osaltaan ehkäisevät köyhyyttä. Nämä tavoitteet sisältyvät myös Kettu-malliin agenda 2030 toimintaohjelman kautta.

3.3 Viikko 3. Kettuja koko viikolle

Viikkosuunnitelma

Töissä alkaa maanantaina Kettu-viikko, jonka on tarkoitus tuottaa yhteistä toimintaa eri ryhmien lapsille. Kettu-viikon aikana lapset pääsevät konkreettisten toimien avulla tutkimaan mitä kestävyysosaaminen käytännössä voisi tarkoittaa.

On tarkoitus, että Kettu-viikkoa toteutetaan pienten- ja isojen puolella hieman eri tavalla, eli molemmilla on omat suunnitelmat. Tarkoituksena on kuitenkin toteuttaa isojen puolella yhteisöllistä toimintakulttuuria rakentavaa kettutoimintaa, joka tukee lasten osallisuuden kokemusta ja yhteenkuuluvuutta.

Tarkoitus on toteuttaa viikko hyödyntäen eri Kettu-Mallin osia, mutta myös yhdistellä niitä. Luvassa on luovia toimintahetkiä, retki torille ja filosofisia pohdintoja ystävyydestä.

Päivä 1. Riittämättömyyden kokemus

Tämän päiväinen reflektio ei liity suoranaisesti opinnäytetyöni tavoitteisiin, mutta koen tärkeäksi käsitellä aihetta, sillä tämä vaikuttaa siihen, miten pystyn suunnittelemaan ja toteuttamaan opinnäytetyön tavoitteisiin vastaavaa toimintaa. Tälläkin viikolla työt järjestellään poikkeuksellisella tavalla, koska flunssa-aalto kurittaa edelleen päiväkotiamme.

Aamu alkoi tavalliseen tapaan, mutta jatkui niin, että jouduin auttamaan yksin pihalle yhden ryhmän sijasta kaksi ryhmää. Lapsilla oli viikonlopun jälkeen haastavaa jäädä päiväkotiin, ja tämä aiheuttaa sitten pukemisen ja ulossiirtymisen hidastumista, koska yritin saada itseni riittämään useammalle lapselle lohduttajaksi. Koen itse tällaisissa tilanteissa valtavaa riittämättömyyttä ja sen aiheuttamaa pahaa oloa ja myös se, että en saanut apua tilanteesta tuntui kurjalta. Toisaalta tällaiset tilanteet saavat minut myös pohtimaan onko minulla riittävää ammattitaitoa hoitaa näin haastavia tilanteita, jossa tarvitsevia lapsia on enemmän kuin minulla lohdutuspaikkoja. Yritin kuitenkin parhaani mukaan olla näyttämättä lapsille omia ajatuksiani ja tunteitani ja keskityin pysymään korostetun rauhallisena.

Myöhemmin päivällä käydessäni työyhteisössä keskustelua aamun tapahtumista, minulle syntyi vaikutelma, että kyseessä ei ole niin iso asia, kuin miltä se minusta tuntuu. Tämä sai minut pohtimaan yleisesti varhaiskasvatuksen henkilöstö tilannetta, sekä resursseja ja sitä miten tällaiset tilanteet, jotka ovat ymmärtääkseni arkipäivää useissa päiväkodeissa, vaikuttavat lapsiin. Jos tilanne oli minulle stressaava, kuinka stressaava se oli lapsille, jotka eivät saaneet riittävää apua, tukea ja lohdutusta, kun sitä tarvitsivat. Huomioidaanko näissä stressaavissa tilanteissa riittävästi lapsen kokemusta.

Päivä 2. Ystävyyden puu

Tänään saimme toteutettua suunniteltua toimintaa, mikä tuntui hyvältä ja josta lapset olivat innoissaan. Huomaan väsymyksen ja stressin vaikuttavan itsessäni siihen, että resilienssikyky on huonompi kuin normaalisti ja eiliset ajatukset painoivat vielä taka-alalla, eli en ollut päässyt niistä täysin yli. Minulla oli päivän mittaan paljon hyviä vuorovaikutustilanteita lasten kanssa, mikä tuotti paljon iloa ja onnistumisen kokemuksia itselleni ja toivottavasti ilo välittyi myös lapsille.

Tänään kävimme muutaman lapsen kanssa aamulla hakemassa tammenterhoja kasvitieteellisestä puutarhasta, olimme etukäteen selvittäneet, että terhon pitää olla tuore, jotta sillä olisi mahdollisuudet kasvaa puuksi. Kun istutettavat terhot oli valittu, osallistui jokainen lapsista salaojan tekemiseen keräämällä kiviä, ja mullan laittamiseen salaojan päälle. Nyt jännitämme lähtevätkö puut kasvamaan.

Puun istuttaminen ja kasvun seuraaminen ovat yksi mukailtu kettumerkki, jonka pohjana oli Retki-Ketun tarina. Tarinassa puita kaadettiin raidejokerin tieltä ja toisaalta siihen yhdistyi myös Viisaan-ketun filosofiset ajatukset ystävyydestä, istutetut puut olivat ystävyyden puita. Kävimme näitä teemoja läpi lasten kanssa, he olivat todella keskittyneitä istutustoimintaan ja istuttamisen jälkeen he keskustelivat yhdessä toiveesta, että puut lähtisivät kasvamaan.

Päivä 3. Retkiviiri ja pomppuja

Tänään teimme Retki-Ketun meille Hali-ketun kautta toimittaman tehtävän askarrella retkiviiri. Retkiviiri askarrettiin kierrätetystä pahvista, ja lapset valitsivat värin äänestämällä neljästä vaihtoehdosta. Harjoittelimme myös demokratiaa ja kävimme äänestyksen jälkeen läpi, miksi valitsimme sen värin mitä oli eniten äänestetty. Värivalinnan jälkeen selvitimme mikä on viiri, tutkimme asiaa hakemalla googlesta kuvaa eli, tähän yhdistyi myös vasunmukaisen monilukutaidon teemassa tapahtuvaa harjoittelua.

Kun viirin malli oli valmis, jokainen lapsi painoi viiriin kämmenensä kuvan valitsemallaan sormivärillä, tämän oli tarkoitus toimia myös ryhmäytymisen välineenä, sillä ryhmässämme on aloittanut uusia lapsia.

Lapset jaksoivat kuunnella ja keskittyä todella hienosti, joten otimme lopuksi riehakasta hyppy-pomppujumppaa.

Koin oman roolini selkeästi ohjaavana, olin viemässä toimintaa ja tiedon etsimistä vaadittuun suuntaan, esittämällä kysymyksiä joihin lapsien piti etsiä vastauksia. Ajattelen että oppimisen kannalta tärkeää on haastaa lapsia miettimään ja pohtimaan asioita, sekä hyödyntämään heillä jo olemassa olevaa tietoa. Joskus tämä pohtimaan haastaminen tapahtuu itsestään, mutta toisinaan voi olla, että tarvitaan keinoja houkutella lapsia ajattelemaan. Viiriasia herätti lapsissa paljon mielipiteitä ja huomasin lopulta olevani itse väärässä. Piirsin nimittäin taululle kolme vaihtoehtoa lapsille, ja kysyin mikä niistä voisi olla viiri, lapset hämmentyivät koska olin piirtänyt viiriä kuvaavan kolmion taululle väärinpäin. Nauroimme tälle asialla yhdessä ja totesimme, että he ovat aivan oikeassa. Tämä oli itselleni hyvä havainto siitä, miten tärkeää on myös omalla esimerkillään osoittaa, että väärässä oleminen ei haittaa.

Päivä 3. Puroja ja ystävyyttä

Tänään aloitimme päivän ulkoilulla vesisateessa, mikäs sen hauskempaa kuin rakennella hiekaan puroja. Aloitin omalla esimerkilläni ja tein itse jalalla puron isosta vesilätäköstä, jota pitkin vesi lähti virtaamaan. Tästä lapset innostuivat tekemään yhdessä, vaikka minkälaisia puroja ja pohtimaan mikä on vikana, kun vesi ei jatkanutkaan matkaa. Lapset myös uittivat lehtiä laivoina, jotka kulkivat puroja pitkin.

Sisällä pohdimme ennen ruokaa Viisaan-Ketun esimerkillä sitä, mitä ystävyys tarkoittaa ja mitä ystävän auttaminen on. Tämä oli selkeästi lapsille vaikeaa ja kysymystä joutui pilkkoamaan paljon esimerkkiä antaviin osiin, jonka jälkeen lapset saivatkin hyviä oivalluksia. Tämän jälkeen työparini oli suunnitellut ystävähenkisen mindfulness hetken, jossa hengittelimme ystävällisiä ajatuksia ja lapset maalasivat kavereitaan eriväreillä satuhierontaa mukailleen. Tässä harjoittelimme kaverin ystävällistä koskettamista, josta olimme aiemmin keskustelleet.

Päivä 5. Kasvisten kotipaikat, lähiruokaa

Tänään oli suunniteltu, että lähdemme tutkimaan mitä ihmettä on lähiruoka. Toiminta oli tarkoitus toteuttaa retkellä torille ostamaan kasviksia ja tutkia sitten päiväkodilla minkälaisen matkan vaikkapa omena on tänne meidän päiväkodillemme matkustanut. Aamu kuitenkin oli todella sateinen ja lasten vaatteet olivat märkiä jo päiväkotiin tullessa, joten pohdin hieman, onko järkevää lähteä retkelle jo valmiiksi märissä vaatteissa. Työpari oli kuitenkin sitä mieltä, että retkelle lähdetään, joten ei muuta kuin vaatteet päälle ja menoksi.

Torilla jututimme ystävällisiä myyjiä ja ostimme omenan Suonenjoelta, palsternakan ja nauriin Lopelta ja Retiisejä Joensuusta. Päiväkodilla oli tarkoitus tutkia karttasovellusta apuna käyttäen missä nämä paikkakunnat ovat ja kuinka pitkä matka sieltä on päiväkodille. Emme kuitenkaan ehtineet asiaa selvittää heti päiväkodille tullessa ja myöhemmin kasvikset oli käytetty maalaukseen. Itseäni hieman harmitti tämä, mutta keksin varmasti jonkin soveltavan tavan tutkia asiaa toisessa ajankohdassa. Tämä tutkimus liittyy Kokki-Ketun kettumerkkitehtävään, jossa on tarkoituksena tutkia mitä on lähiruoka. Kokki-Kettu, ei ole meidän ryhmäämme tällä hetkellä valittu kettu, vaan naapuriryhmän kettu, joka tuli toimintamme osaksi kettuviiikon merkeissä. Pohdinkin että voisimme palata tähän lähiruoka tutkimukseen, kunhan ryhmämme valitsee Kokki-ketun ryhmämme ketuksi.

Viikkoanalyysi

Vaikka sainkin tällä viikolla ohjattua paljon Kettu-mallin mukaista toimintaa, jäi minulle kuitenkin olo, että asiat jäivät kesken tai suunnitelmat eivät menneet sen mukaisesti mitä olin ajatellut. Tämähän ei ole varsinaisesti huono asia, mutta emme päässet tavoitteeseen rakentaa yhteisöllistä toimintakulttuuria, sillä toiminta tapahtui isojenpuolella omien ryhmien kesken, eikä yhdessä, niin kuin oli suunniteltu. Lisäksi viikkoa varjosti kurja maanantai ja sen tuottamat itsereflektiiviset ajatukset omasta osaamisesta ja ammattitaidosta, sekä siitä

miten väsymys ja stressi vaikuttavat omaan jaksamiseen. Nämä ovat asioita, jota olen työstänyt paljon viikon aikana ja josta olen käynyt keskustelua myös esihenkilön kanssa. Toisaalta on hyvä, että toisinaan tulee totaalinen pysähtyminen näiden asioiden äärelle, sillä tässä työssä oma jaksaminen on todella tärkeä huomioida ihan jo suhteessa siihen kenen kanssa teen tätä työtä, eli lapsiin.

Toisaalta tämä viikko osoitti minulle myös sen, että en todennäköisesti tule saavuttamaan opinnäytetyölle asetettuja tavoitteita kokonaisuudessaan. Olen myös pohtinut paljon sitä, mitä ryhmämme tarvitsee, jotta saamme arjen toimimaan niin, että se vastaa lasten tarpeisiin. Koenkin, että struktuurien luominen ryhmälle on tässä kohtaa merkityksellisempää kuin esim. luontopedagogiikan toteuttaminen. Jos tekisimme tiettyjä muutoksia vaikuttaisi, se varmasti myös suotuisasti lapsiin ja rakentaisi osaltaan sosiaalisesti kestävää tulevaisuutta.

Tällä hetkellä toimintakulttuuria kuvaa sana kiire, on kiire pukea, jotta seuraava ryhmä pääsee pukemaan, on kiire syödä, että seuraava ryhmä pääsee syömään, on kiire saada lapset nukkumaan, jotta kerkeää itse tauolle ja päästää myös toiset tauolle. Kiirettä ympäröi ryhmätiloissa oleva lelujen ja tavarain määrän aiheuttama ärsyketulva, joka provosoi lapsia. Olen perehtynyt aiemmissa teksteissä kiireen ja ärsyketulvan vaikutuksiin lapsissa ja koen, että kierteeksi muuttunut tilanne olisi hyvä saada katkaistua.

Miten näitä struktuureja sitten lähdetään luomaan ja mitä ne tarkoittavat. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja Minna Immonen (2022) tuo artikkelissaan esille struktuuri sanaan sisältyvän jäsentyneisyyden ja ennakoitavuuden merkityksen, eli miten päivärytmi muodostuu ja pysyy samanlaisena. Tuolloin lapsi tietää mitä on odotettavissa ja mitä häneltä odotetaan, mikä taas osaltaan vähentää ristiriitoja siirtymätilanteissa. Toisaalta tulisi pohtia myös oppimisympäristön struktuureja, miten ne tukevat lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista, sekä tukevat osallisuuden mahdollistumista.

3.4 Viikko 4. Sosiaalisesti kestävä kehitys

Viikkosuunnitelma

Olen lukenut paljon edellisten viikkojen tekstejäni ja niissä toistuvat teemat kiertyvät sosiaalisesti kestävä kehityksen ympärille enemmän kuin muiden kestävä kehityksen osa-alueiden. Tavoitteena on tällä viikolla käydä läpi mitä sosiaalisesti kestävä kehitys tarkoittaa ja sisältää, sekä peilata sitä omaan lapsiryhmääni, sekä lasten ja aikuisten olemassa oleviin tarpeisiin, miten voin vaikuttaa siihen oman työni kautta. En aseta viikolle päivään sidottuja teemoja vaan käsittelen aihetta läpi lähinnä lasten tarpeista käsin, mutta myös koko päiväkodin tarpeista ja resursseista lähtevänä. Tulen myös tällä viikolla palaamaan aiemmin kirjoittamiini teksteihin, sekä käsittelemään niistä nousseita teemoja, jotka jäivät kesken. Tämän viikon tarkoituksena on pohtia opinnäytetyön tavoitteiden mielekkyyttä suhteessa lapsiryhmään.

Päivä 1. Maanantait

Maanantait ovat sosiaalisesti haastavia päiviä työskennellä, tuolloin lapsilla on paljon emotionaalisia tarpeita, kun he laskeutuvat viikonlopun jälkeen takaisin päivähoitoon. Lapsilla on myös yleensä paljon asiaa, jolloin haasteeksi saattaa tulla se, miten kerkeämme kuulla kaikki lapset ja heidän kuulumisensa. Maanantaisin korostuu myös lasten orientoituminen takaisin arkeen ja päiväkodin rutiineihin. Muistuttelua siitä milloin käytiinkään vessassa, että lelut pitää siivota, ruokapöydälle ei nostetakaan varpaita. Paljon pieniä asioita, jotka kertaantuvat lapsimäärän mukaan ja tätä kautta vievät aikaa ja resursseja.

Sosiaalisesti kestävä kehitys määritellään lyhyesti kokonaisvaltaisena fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina, jotka jokainen osaltaan vahvistavat, sekä mahdollistavat hyvän arjen toteutumista ja yksilön kokemuksen elämänsä merkityksellisyydestä (Kuntaliitto 2022). Jos peilataan määritelmää valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (OPH 2022, 33) joissa määritellään, että lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia tuetaan liikunnan, rauhoittumisen, levon ja ravinnon kautta, sekä huolehtimalla lapsen psyykkisestä, sosiaalisesta ja fyysisestä turvallisuudesta, ajattelen että ollaan hyvin perusasioiden äärellä, mutta kuitenkin siinä kohdassa, jossa tulee miettiä mitä on lapsen hyvä arki.

Toisaalta pohdin myös sitä, toteutuuko vasun tai kuntaliiton määritelmät, ehkä ihanteet, kestävästä kehityksestä ja sen arvomaailmasta, jos arjessa ei ole riittävästi resursseja kohdata lapsia ja kuulla heitä. Tämä riittämättömyys näkyy arjessa usein maanantaisin ja kertaantuu, jos töissä ei ole edes normaalia määrää resursseja.

Päivä 2. Lapsen tarpeet

Jos eilen pohdin resurssien, eli henkilöstön riittävyyttä aion tänään pohtia lapsen psyykkistä hyvinvointia. Psyykinen hyvinvointi on yksi sosiaalisesti kestävä kehityksen osa-alueista ja ajattelen sen itse merkityksellisenä erityisesti lapsen kannalta, vaikka osa-alueet muodostavatkin kokonaisuuden.

Lapsen psyykinen kasvu rakentuu biologisten ominaisuuksien lisäksi vuorovaikutuksessa häntä hoitavana aikuisen kanssa, näissä tilanteissa luodaan pohja sille, miten lapsen psyyke ja sen ominaisuudet kehittyvät. Turvallisuus on yläkäsite sille mikä on lapsen psyykkisen kasvun tarpeista tärkein, turvallisuuteen sisältyvät alakäsitteet ovat hoiva ja huolenpito. Se miten tarpeisiin vastataan, lähtee kyvystä ymmärtää lasta ja kyky tyydyttää kulloinkin olemassa oleva tarve. (Koivunen & Lehtinen 2015, 142.)

Ajattelen, että itselläni on töissä vahva tarve vastata lasten tarpeisiin ja ymmärtää niitä. Kirjoitin aiemmin eräästä vasukeskustelusta, johon en kerennyt valmistautua, mutta joka oli kuitenkin hyvä keskustelu. Palaan tähän koska haluan yhdistää myös lapsen huoltajien kanssa

käytävän vuorovaikutuksen merkityksen siihen, miten ymmärrän lasta yksilönä, miten vastaan juuri tämän lapsen tarpeisiin. Tämä tuo myös osaltaan vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön ja luo sille merkityksen osana sosiaalisesti kestävästä kehityksestä.

Eli kiteytettynä, jotta voin vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja tukee heidän psyykkistä kehitystensä ja sen kasvamista, tulee minun tunnistaa lapsen tarpeet erilaisten havaintojen avulla, joita voivat omien havaintojeni lisäksi olla myös vanhemmilta tulleet havainnot.

Päivä 3. Leikki ja sosiaalisuus

Olen havainnoinut viime aikoina paljon lasten leikkiä ja niihin liittyviä herkkiä nyansseja, ryhmäni lasten leikit ovat selkeästi murrosvaiheessa. Keskusteluissa vanhempien kanssa olen myös havainnut, että vanhemmat ovat myös havainneet tämän muutoksen omissa lapsissaan ja leikissä. Koen, että vaikka onkin riemastuttavaa nähdä lasten leikkien uusi monimuotoisuus, aiheuttaa tämä myös uusia haasteita toiminnan suunnittelulle, sillä lasten leikkitaidot ja sosiaaliset taidot ovat ryhmän sisällä kovin vaihtelevia ihan jo lasten ikäjakaumaa tarkastellen.

Jos tarkastellaan asiaa sosiaalisesti kestävästä kehityksestä ja sen osa-alueen sosiaalisen hyvinvoinnin kautta, voidaan lähteä pohtimaan mitä on sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Sosiaalisuudella tarkoitetaan jokaisen yksilöllistä tarvetta ja halua olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Sosiaalisilla taidoilla taas tarkoitetaan kykyä lukea sosiaalisten tilanteiden kulua ja yksityiskohtia, jolloin mukautuminen sosiaalisiin tilanteisiin on helpompaa, eikä aiheuta muissa tilanteen osapuolissa negatiivisia tunteita. (Koivunen & Lehtinen 2015, 175.)

Kun lähdetään purkamaan ajatusta lapsiryhmästä, jossa sosiaaliset taidot ovat kovin eritasoiset, mutta myös sosiaalinen tarve on hyvin yksilöllistä, voidaan nähdä paljon törmäyskohtia ja haasteita. Myös tässä kohdassa tarvitaan aikuisen apua sanoittamaan ristiriitatilanteita, pohtimaan leikin eettisiä kysymyksiä yhdessä lasten kanssa ja tärkeimpänä varmistamaan sen, että lasten sosiaalinen kuorma ei kasva liian isoksi. Myös sosiaalista hyvinvointia edistää lapsen tarpeisiin vastaaminen ja lapsen tukeminen niissä kohdissa, missä hänellä itsellään ei ole taitoja ratkaista tai rakentaa sosiaalista tilannetta.

Päivä 4. Onko kaikenlainen liikunta hyväksi?

Tänään pohdin lähes jokapäiväistä kysymystä, mitä sekä minä että työparini usein pyörittelemme, olemmeko liikkuneet tarpeeksi? Onko edellytyksiä siihen, että lapset pystyvät rauhoittumaan eli syömään ja lepäämään, saatuaan purkaa riittävästi energiaa. Nämä ovat niitä asioita, jotka tulevat itselläni ensimmäisenä mieleen, kun puhutaan sosiaalisesti kestävästä kehityksen osa-alueesta fyysinen hyvinvointi. Jos lähdetään avaamaan fyysisen hyvinvoinnin

käsitettä, tarjoaa se laajan kirjon erilaisia pienempiä osasia, jotka vaikuttavat fyysiseen hyvinvointiin.

Lapsi havainnoi ympäristöään erilaisten aistillisten kokemusten kautta karkeamotoriikassa, jolla tarkoitetaan lapsen kykyä hallita vartalonsa erilaisia liikkeitä, jolloin aistitoiminta keskittyy asentoon, liikkeeseen ja tasapainoon, toisaalta liikkumisen hallintaan lapsi tarvitsee myös näkö- ja kuuloaistia. Aistit taas muodostavat lapselle aivoissa havaintoja, jotka auttavat sovittamaan toimintaa hallituksi kokonaisuudeksi. (Koivunen & Lehtinen 2015, 158-159.) Pystyäkseen jäsentelemään havaintoja parhaimmalla mahdollisella tavalla tulee aivojen olla levänneet ja kehon ravittu, eli puhuttaessa fyysisestä hyvinvoinnista ei voida unohtaa ravintoa ja lepoa.

Aiemmassa kirjoituksessa puhuin oppimisympäristön aiheuttaman ärsyketulvan merkityksestä lapsen kokemaan stressiin. Palaan aiheeseen koska stressi on aivoille ja aisteille kuormittava tekijä. Pohdinkin myös stressin vaikutusta lapsen kokemukseen liikunnasta ja liikkumisesta, voiko liikkuminen olla mielekästä tai onnistunutta jos aivot ovat kuormittuneet ja minkälaista liikunnan pitäisi olla, jotta se ei kuormita lisää vaan toimii suojaavana tekijänä ja stressin poistajana?

Päivä 5. Väsynyt ja levoton

Olen havainnoinut nyt lapsia viikon ajan hyvinvoinnin näkökulmista käsin ja kokoon tälle päivälle hieman yhteenvetoa havainnoista. Haluan tuoda tähän myös näkökulman siitä, miten jatkuvat henkilöstömuutokset tai henkilöstövaje vaikuttavat lasten ja henkilöstön hyvinvointiin. Ryhmässäni on aloittanut myös useampi uusi lapsi, jotka tarvitsevat aikuista aivan eri tavalla kuin pidempään ryhmässä olleet. Lapset ovat levottomampia ja kokeilevampia kuin omien aikuisten läsnä ollessa. Lapset kokevat enemmän surua ja ikävää, joka johtuu ajatusieni mukaan ainakin osittain turvattomuudentunteesta ja tuttujen struktuurien puuttumisesta. Lapset ovat myös väsyneempiä, joka aiheuttaa tunteenpurkauksia ja lasta itseään kuormittavaa ei toivottua käytöstä.

Vaikka ryhmässä olisi yksi tuttu aikuinen, ei yhdestä ole kaikille riittävästi. Tämä taas aiheuttaa riittämättömyyden kokemuksia ja stressiä myös työntekijässä, vaikuttaen hänen hyvinvointiinsa. Jos tämä kertaantuu useammassa ryhmässä, kertaantuu myös stressi ja sen aiheuttamat haittavaikutukset koko työyhteisössä. Tämä taas on yhteiskunnallinen ilmiö, jota esiintyy paljon ainakin Helsingin alueella, vaikka talo olisi täynnä pätevää henkilöstöä kuormittavat sairastumiset ja muut poissaolot vahvintakin ammattilaista ja aiheuttavat stressiä ja uupumista, mikä taas voi johtaa sairauslomiin. Ja näin kierre on valmis.

Viikkoanalyysi

Viikon aikana syntyneet pohdinnat siitä, mitä on sosiaalisesti kestävä kehitys ovat saaneet minut pohtimaan myös sen liitännäisyyttä muihin kestäväan kehityksen osa-alueisiin ekologisesti ja taloudellisesti kestäväan kehitykseen. Lopultahan nämä kaikki osa-alueet liittyvät kuitenkin toisiinsa. Jos tarkastellaan kestäväan kehityksen määritelmää, voidaan olla samaa mieltä siitä, että kestävä kehitys on tavoitteellista toimintaa, mutta kestäväan kehityksen osa-alueiden painotus määrittelee sitä, minkälaisessa suhteessa näiden osa-alueiden katsotaan olevan toisiinsa (Parikka-Nihti 2011, 12). Näin ajateltuna näen siis itseni pohtimassa kestäväan kehityksen teemoja pitkälti sosiaalisesti kestäväan kehityksen kautta ja siitä näkökulmasta mitä kestävyysosaaminen vaatii niin minulta kasvattajana kuin lapsilta, jotka rakentavat oppimisen polkuun.

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli lapsen polulla, sen tarkoituksenaan on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, olla mahdollistamassa ja luomassa alkua elinikäiselle oppimiselle. Jotta lapsi tai oikeastaan kuka vain, voisi oppia ja omaksua uutta tietoa, tulee hänen voida hyvin, perustarpeet tulee olla tyydytetty ja hänen tulee kokea olonsa turvallisiksi. Näillä lähtökohdilla, jotka ovat osa sosiaalisesti kestäväan kehitystä, ja niihin vastaamalla luodaan polkua ja arkea lapselle kuljettavaksi.

Omassa ryhmässäni syksy on ollut poikkeuksellinen ja haastanut monia perusasioita kuten jatkuvuuden, struktuurien ja turvallisuuden kokemusta. Olen käynyt vallitsevasta tilanteesta paljon keskusteluja ja pohtinut asiaa niin työparini kuin työyhteisön kanssa ja olen päätenyt siihen, että ryhmäni lapset tarvitsevat ensisijaisesti perusarjen ja struktuurien toistoa, tukea jatkuvuuteen, joka lisää hyvinvointia ja turvallisuuden kokemusta. Tästä syystä asetan opinäytetyölleni uuden ja ensisijaisen tavoitteen lisätä lasten hyvinvointia arjessa, tämä tukee osaltaan myös kestäväan kehityksen tavoitteita kauaskantoisemmin tässä hetkessä. Kettu-malli säilyy edelleen mukana, mutta painoarvoltaan pienempänä tavoitteena.

3.5 Viikko 5. Leikkejä, puhetta ja osallisuutta

Viikkosuunnitelma

Tällä viikolla tavoitteena on pohtia arkea erilaisten teorioiden kautta, miten ne näkyvät varhaiskasvatuksen arjessa ja miten arjessa voisi hyödyntää hyvinvoinnin rakentamiseen liittyviä teorioita. Lisäksi tällä viikolla rakennan löyhän aikataulun, jossa on tilaa lasten tarpeille. Tarkoituksena on myös pohtia työn suunnittelun merkitystä suhteessa lasten hyvään arkeen.

Päivä 1. Jäljittely ja leikki

Lapsella on tarve toteuttaa mielessään syntynyttä ajatusta, tuoda se konkreettiseksi. Tämä on oma havaintoni siitä, miten lapset toimivat ja miten he reagoivat heitä ympäröiviin

ärsykkeisiin. Toteutustapa voi kokemukseni mukaan olla oikeastaan mitä vain, riippuen lapsen kehitystasosta, itsesäätelystä ja tarpeesta.

Piagetin mukaan lapsella on syntyessään valmius reagoida ympäristöönsä, eli valmiiksi perittyjä kykyjä ei ole, vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristönsä kanssa lapsi oppii muodostamaan jäsentyneitä tapoja toimia. 2-4-vuotias lapsi, joka elää Piagetin mukaan esikäsitteellistä kautta, on kykenevä laajentamaan nopeasti kielitaitoaan ja jäljittelemään kohteita, jotka eivät ole läsnä. (Nurmi ym. 2018, 23-24.) Havaintojeni mukaan tämä teoria näkyy leikeissä vahvasti, lapset käsittelevät leikeissä arjen tilanteita ja tuovat esille leikin kautta kokemuksiaan, näkemyksiään ja tarpeitaan arjestaan, leikeissä lapset tuottavat puhetta sekä mielikuvituksen kautta, mutta myös selkeästi toisilta ihmisiltä mallinnettuna.

Päivä 2. Näen ja kuulen sinut

Tänään pohdin paljon visuaalista hahmottamista, kielellisen ilmaisun merkitystä ja sen suhdetta hyvinvointiin. Jos ajatellaan, että pieni lapsi hahmottaa ja oppii lähinnä kehollisten aistien avulla, mutta lapsen kasvaessa tilaa ottavat visuaaliset ja auditiiviset aistimukset, tulisi lapselle tarjota mahdollisuuksia kehittää näitä visuaalisia ja auditiivisia aistimuksia tärkeän kehollisen kokemisen lisäksi.

Kielellinen ilmaisu on lapselle keino sosiaaliseen kanssakäymiseen, oman toimintansa ohjaukseen ja minäkuvan rakentumiseen. Lapsen sanavarasto karttuu nopeasti, sanoista tulee lauseita ja lauseet taipuvat ja muuttuvat kehittäen lapsen puheäänteitä. Nopeinta oppiminen on 2-4 vuoden iässä. (Nurmi ym. 2018, 41-45.) Olen pitänyt ikään kuin itsestään selvänä kielellisen kehityksen merkityksen suhdetta lapsen hyvinvointiin ja omien tarpeidensa ilmaisuun, asia on jäänyt tietyllä tapaa pinnalliseksi. On kuitenkin itselleni ammatillisesti pysäyttävä ajatus, miten laaja merkitys puheella ja kielellisellä ilmaisulla on lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle, miten kaikki kietoutuu puheen ja kuulemisen ympärille. Minä tiedän miltä tuntuu, kun minua kuunnellaan, mutta ei kuulla tai ymmärretä, se luo kokemusta turvattomuudesta, joten miltä tämä mahtaa tuntua lapsesta, jos häntä ei kuulla? Tämä vie myös ajatuksiani inklusion toteutumisen ja toteuttamisen suuntaan. Pohdinkin mitkä ovat sellaisen lapsen mahdollisuudet, jolla fyysiset ominaisuudet tai esimerkiksi aistien puutteellisuus rajoittavat kokemusta ilmaista itseään. Miten voidaan varmistaa, että heidät pystytään kohtamaan yhdenvertaisesti. Tämä pohdinta on teemana jo niin iso ja moniulotteinen, että jätän sen tähän, vaikka aihe olisikin todella mielenkiintoinen.

Päivä 3. Tietoisien läsnäolon merkitys itselleni

Tänään olen töissä miettinyt aikuisen roolia lapsen leikeissä ja olen jo muuttamassa päivässä huomannut, kuinka suuri merkitys itselleni havaintojen tekijänä on sillä, miten asetun leikkiin mukaan ja olen tietoisesti herkkänä havainnoimalleni leikille. Vaikka koenkin, että en aina

pääsee leikkiin sisälle tai pysty täysin asettumaan leikin maailmaan, asettaa tietoinen mukana oleminen itseni aivan uudelle tasolle.

Koen myös, että tietoinen läsnäolo leikissä ei ole aina helppoa ja saattaa aiheuttaa itsessäni jopa epämiellyttäviä tunteita, jos ajatukset harhailevat johonkin muualle, kuten esimerkiksi muihin työasioihin, jotka pitäisi hoitaa. Toisaalta niin sanottujen tekemättömien asioiden ajattelu aiheuttaa itselle stressin kaltaisia kokemuksia, joten kokemuksesta syntyy ristiriitaa. Koen, että on aikuisena helppoa siirtyä pois hyvästä leikistä siinä kohtaa, kun lapset eivät tarvitse aikuisen tukea onnistuakseen, mutta silloin aikuisen tietoisuus lapsen maailmasta, hänen havainnoistaan ja kokemuksistaan katoaa.

Päivä 4. Mitä kivaa tänään tehtäisiin?

On ajatuksia herättävää kysyä lapsilta mitä he haluavat tehdä, yleisimmin vastaukset liittyvät johonkin tiettyyn leikkiin mitä he haluavat leikkiä. Vastausten jatkuva samankaltaisuus saa minut pohtimaan onko lapsi tietoinen kaikesta minkä väliltä hän voi valita, mutta toisaalta se herättää myös ajatuksia siitä onko kysymys päivän toiminnan valinnasta liian iso lapsen päättäväksi.

Jos asiaa pohtii lapsen osallisuuden kokemuksen ja sen mahdollistumisen kautta, kääntyvät ajatukseni myös jaetun todellisuuden suuntaan. Ajatukseen jaetusta todellisuudesta liittyy vahvasti ajatus siitä, että lapsi pitää tuntea, jotta tiedän lapsen ymmärtävän mitä tarjolla olevat vaihtoehdot sisältävät. Koen tämän liittyvän vahvasti ajatukseen lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden kokemuksesta, ajattelen että lasta ei voi jättää yksin tekemään liian isoja päätöksiä.

Koen, että tämän asian pohtiminen arjessa usein itseltäni unohtuu, ei tahallisesti, vaan aika-resurssin takia. On helppo toteuttaa osallisuutta negatiivisen vapauskäsitteksen kautta, jossa lapselle kyllä näennäisesti tarjotaan vaihtoehtoja, mutta ei kerrota sitä, mitä nämä vaihtoehdot sisältävät. Tuolloin lapsi joutuu liian ison päätöksen eteen ja lapsi tekee joko turvallisen ”aina saman” valinnan tai valitsee jotain minkä sisältöä ei ymmärrä, mikä voi aiheuttaa lapselle ei toivottua käytöstä ja sitä kautta aikuiselta tulevaa negatiivista palautetta, vaikka negatiivisen palautteen pitäisi kohdistua aikuiseen, eli minuun.

Päivä 5. Kertoisitko miksi ne ei ole samanlaisia?

Tänään käytin töissä ensimmäistä kertaa kuva-arvoitus kortteja. Kokemus korttien käytöstä havahdutti minut siihen, että emme ole oikeastaan koskaan leikkineet tämän kaltaista leikkiä. Tämä oli itselleni hyvä muistutus siitä, kuinka tärkeää on harjoitella kertovan puheen tuottamista lasten kanssa. Olen ehkä hieman hämilläni siitä, miten olen voinut ohittaa tällaisen tärkeän taidon harjoittelun.

Koen, että tällaisissa tilanteissa on hyvä pysähtyä pohtimaan syitä siihen, miksi näin on päässyt käymään, koska vain sitä kautta arkea ja omaa tapaansa työskennellä voi muuttaa uuteen suuntaan. Koen, että usein pyöritän arkea tiettyjen rutiinien mukaan ja on helppo unohtaa pysähtyä hetkeen miettimään miksi teemme jotakin tai mitä voisimme tehdä toisin. Tukeeko tämä tekemämme tai toteuttamamme asia lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.

Viikkoanalyysi

Tällä viikolla minun piti pysähtyä erilaisten teorioiden äärelle pohtimaan sitä, miten ne vaikuttavat arkeen hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmasta. Kuitenkin viikon aikana toteuttamme asia ja toiminta veivät ajatukseni vahvasti toiseen suuntaan. Koen kuitenkin oppineeni enemmän tästä suunnan muutoksesta tässä hetkessä enemmän kuin arjen pohtimisesta eri teorioiden kautta. Nämä toteutuneet pohdinnat ovat vieneet minua suuntaan, jossa ymmärrys hyvinvoinnin merkityksestä suhteessa sosiaaliseen kestävyYTEEN on lisääntynyt.

Tämän viikon ehdottomasti tärkein oppi itselleni on pysähtyä arjen keskellä ja tulla tietoiseksi tekemistään valinnoista ja tavasta toimia. Koen, että työssäni tuotan kyllä lapsille hetkiä, joissa heidän tulee pysähtyä miettimään omaa toimintaansa tai sitä, miten heidän tulisi toimia. Toisaalta en tuota näitä hetkiä itselleni ja silloin käy niin, että en voi kehittyä itse tai muuttaa omaa toimintaani, eli estän itseltäni oppimisen kokemukset. Syitä toiminnalle voi hakea kiireestä, henkilöstövajeesta tai annetuista tehtävistä, mutta loppujen lopuksi vain itse voi vaikuttaa siihen, milloin asettaa itsensä aidosti pohtimaan asioita.

Eniten tämä tietoisuuden ja pysähtymisen kokemus on vaikuttanut omiin ajatuksiin lapsen kielelkehityksen tukemisesta ja kielellisen ilmaisutaidon lisäämisestä, kun on ajatellut, että työssä huolehtii pedagogiikasta, joka näitä tukee. On pysähdyttävää ymmärtää se kuinka tärkeää olisi lisätä ja vahvistaa erilaisia menetelmiä ja niiden intensiteettiä arjessa. Myös ymmärrys lapsen kielellisen ilmaisun kehittymisestä ja lisäämisestä, sekä niiden yhteydestä hyvinvointiin on ollut itselleni sellainen kohta, jota on halunnut pohtia ja miettiä paljon.

Olen todella iloinen tästä kokemuksesta, koen että olen aidosti oivaltanut jotakin, jonka toisaalta olen ehkä tiennyt, mutta jonka merkitystä en ole pysähtynyt syvällisesti pohtimaan. Aion tehdä työtä sen eteen, että en unohtaisi välillä tietoisesti pysähtyä pohtimaan asioita ja omaa tapaa toteuttaa pedagogiikkaa.

3.6 Viikko 6. Ilmapiirikokemuksia

Viikkosuunnitelma

On siis noussut esille tarve ottaa askeleita hiukan taaksepäin, hidastaa ja vahvistaa lasten hyvinvointia arjessa. Tällä viikolla on tarkoituksena pohtia tätä tilannetta yhdessä työparini

kanssa ja lähteä havaintojemme kautta konkreettisesti muuttamaan niitä kohtia arjessa, joissa hyvinvointia täytyy tietoisien toiminnan ja keinojen avulla lisätä.

Tarkoituksena olisi myös suorittaa yksi Kettu-malliin kuuluva käpälämerkki, jonka sisällöstä sovimme maanantaina työparini kanssa. Tämä viikko on myös syyslomaviikko, joten poikkeuksellinen arki on läsnä myös sitä kautta.

Päivä 1. Siirtymiä

Tänään pääsimme vihdoinkin keskustelemaan työparini kanssa siitä mitkä ovat meistä ne juuri meidän ryhmässämme tällä hetkellä näkyvät kriittiset yksityiskohdat, missä arki ei ole levollista, vaan syntyy kiireen tunnetta ja tunteen aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia. Näitä olivat leikin aloittaminen ja vaikeus kiinnittyä leikkiin, sekä siirtymätilanteet, joita tulee valtavasti.

Ahonen (2017) tuo esille varhaiskasvattajien kokevan siirtymätilanteet haastavimmiksi arjen tilanteiksi. Koivunen (2009) taas tuo esille siirtymätilanteiden suurimmaksi haasteeksi struktuurien puuttumisen ja suunnittelemattomuuden, lapset eivät pysty jäsentämään mitä seuraavaksi on tapahtumassa. Kanninen ja Sigfrids (2012) puolestaan kuvaavat lapsen mahdollisia tunnereaktioita siirtymätilanteissa; näitä ovat esimerkiksi turhautuminen ja jännitys, jotka voivat purkautua ei toivottuna käytöksenä. (Lehtonen & Korkeamäki 2021, 4.) Nämä ovat syitä, jotka myös oman kokemukseni mukaan useimmiten ajavat siirtymätilanteet epämuikiksi lapsille ja aikuisille. Tämä voi myös vaikuttaa arjen kokemiseen kuormittavana, jolloin on vaikea nähdä ratkaisuja tilanteisiin.

Pohdimme siis myös yhdessä millä konkreettisilla keinoilla ja struktuurien rakentamisella lähdemme tukemaan lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin kokemusta, tai ainakin lisäämään sitä nykyisestä. Päätimme hieman järjestellä tiloja niin, että siirtymätilanteissa käytettävät tilat ovat mahdollisimman rajatut ja lisäksi siirtymät porrastetaan jakamalla ryhmä tarkoituksen mukaisesti kahteen osaan. Hitaammin toimivat ja siirtymätilanteita harjoittelevat lapset siirtyvät ensin, jonka jälkeen nopeammat toimijat siirtyvät samaan tilanteeseen. Lisäksi sovimme, että toimimme tietoisemmin osana lasten leikkejä, vaikka meitä ei sinne varsinaisesti tarvittaisikaan. Koen että on kuitenkin hyvä muistaa se, että vaikka suunnittelisi ja rakentaisi arjen erilaisia tilanteita, kuinka hyvin ja lapsille ennakoitaviksi, ei täydellistä tapaa toimia ole olemassakaan.

Päivä 2. Rauhallinen ilmapiiri

Tänään järjestelimme naulakkopaikat lähemmäksi omaa ryhmätilaa, jolloin siirtymien määrä ei laske, mutta kuljettavat matkat lyhenevät. Lisäksi tilat, joita siirtymätilanteissa käytetään, on rajattu pienemmiksi ja turvallisimmiksi lasten toimia.

Lapsille muutos tuntui tuovan selkeyttä ja siirtymät sujuivatkin varsin helposti, ilman että syntyi tilanteita, joissa lapsien energiatasot olisivat päässeet nousemaan liian korkealle. Lisäksi rajatumpi ja pienempi tila tuo tilanteisiin rauhallisemman ilmapiirin, koska meidän aikuisten ei tarvitse liikkua niin laajalla alueella, tämä puolestaan rauhoittaa myös lapsia. Toki koko totuutta tämä lyhyt kokemus ei kerro, sillä kaikki lapset eivät ole paikalla, joten uudelleen suunniteltujen siirtymien toimivuuden havainnointi jatkuu, toistaiseksi näyttää lupavalta.

Päivä 3. Oma tarpeettomuus on ihanaa

Tänään teimme elämyksellisen retken lähipuistoon etsimään aarteita. Lapset ottivat lapiot mukaan ja lähdimme matkaan, perille päästyämme lapset hetken kuljeskeltuaan ympäri puistoa rupesivat kaivamaan hiekkalaatikolla aarteita. Kaikki toimivat ja juttelivat yhdessä, joten minua tarvittiin vasta tarkastamaan, oliko löytynyt aarre ihmisen luuranko. Tästä luurangosta leikki eteni merirosvoleikiksi ja kohta lapset juoksivat lapiot ojossa ympäri puistoa. Leikki sai vielä monenlaisia mielikuvituksellisia vivahteita ja tarinan käänteitä, mutta mitä minä opin tästä?

Opin sen miten merkityksellinen on ilmapiiri, jossa lapset toimivat ja koin onnistumista siitä, että olin ns. tarpeeton tässä tilanteessa, lapset osasivat toimia, keskustella ja neuvotella, viedä leikkiä eteenpäin yhdessä. Vahvistin omilla ilmeilläni, eleilläni ja kannustuksella sitä, että lapset toimivat oikein ja ilmapiiri oli turvallinen ja salli tilaa mielikuvituksen lentää.

Otimme löytyneet aarteet mukaan päiväkodille, ja kiinnitimme ne aarreseinään, johon kerätään luonnosta löytyneitä aarteita, eli tuodaan luontoa päiväkotiin sisälle, minkä mahdollistamista aiemmin pohdin. Tämä oli myös tämän viikon kettumerkki suoritus, tehdä taidetta luonnon materiaaleista.

Päivä 4. Häviämisen oppimisen tärkeys

Tänään oli päivä, jolloin olin yksin lapsiryhmäni kanssa lähes koko päivän. En koe tätä kuormittavana, koska lapsia oli kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin normaalisti ja suhdelutkin olivat ihan kohdallaan. Olin päättänyt jo edellisenä päivänä, että tänään otetaan rennosti ja tehdään kivoja asioita. Aamulla kun saavuin töihin, oli lapsilla käynnissä hyvät leikit, joten päätin, että jäämme toistaiseksi sisälle. Valitsin tämän vaihtoehdon koska halusin pitää ilmapiirin siinä seesteisyyden tilassa, jossa se oli.

Olimme puhuneet aiemmin, että leikkaamista olisi hyvä harjoitella, joten otin lapsia yksitellen leikkaamaan pöydän ääreen, jolloin pystyin antamaan lapsille kahdenkeskeistä aikaa. Tällainen aika on merkityksellistä, koska samalla kun tehdään yhdessä, on myös mukava jutella

lapsen kanssa kahden kesken, tuolloin keskustelussa tulee esille erilaisia asioita kuin ryhmätilanteissa.

Lapset toivoivat jumppaa, joten teimme saliin pikaisen jumpparadan ja lopuksi leikimme ”lat-tia on laavaa” leikkiä, jossa lapset pystyivät harjoittelemaan sopivalla tavalla häviämistä, mutta myös toisen puolesta iloitsemista ja kannustamista.

Minna Jaakkola (2021) pohtii hyvin Väestöliiton blogikirjoituksessaan häviämisen oppimisen tärkeyttä ja sitä kuinka iso merkitys sillä on lapsen kasvamiseen ja hyvinvointiin. Tappio ja häviäminen tuntuvat sietämättömiltä lapsista, toisinaan myös aikuisista. Usein vanhemmat tai aikuiset haluavat suojella lastaan pettymyksiltä ja siihen liittyviltä tunteilta, mutta häviämisen aiheuttamien tunteiden käsittelyn oppiminen on tärkeä prosessi, sen ymmärtäminen ja lapselle ymmärtyttäminen, että häviö ei muuta hänen arvoaan ihmisenä on tärkeä, että lapsi ymmärtää olevansa arvokas häviöstä huolimatta, aikuisen sanoittamana. Lapsi oppii siis sekä tuntemaan itseään ja vahvuuksiaan, mutta myös kannustamaan ja kokemaan myötätuntoa ollessaan se paras, voittaja.

Päivä 5. Laatu-aikaa ja oppimisympäristön muokkaamista

Tänään meillä oli poikkeuksellisen vähän lapsia ja lapsille tarjottavan laatuajan lisäksi meillä oli aikaa pitää kunnon tiimipalaveri ja järjestellä oppimisympäristöä vähemmän ärsykeitä tuottavaksi ja sitä kautta lasten hyvinvointia tukevaksi. Järjestelimme kaikki lelut laatikoihin ja loimme kalusteiden avulla isoon ryhmätilaamme pienempiä tiloja rajaamaan leikkejä. Rajaaminen on tarpeellista sillä useinkaan kaikki lapset eivät halua leikkiä samaa leikkiä ja jos leikkitalaa ei rajata muuttuu kaikkien leikki yhdeksi isoksi kaaokseksi. Työstimme myös ajatusta leikkitaulun luomisesta, jolloin lapsille tulisivat tutuksi erilaiset leikit, sillä usein lapset valitsevat yhden ja saman leikin viikosta toiseen.

Viikkoanalyysi

Viikon teema oli selkeästi oikeanlaisen ilmapiirin muodostuminen ja sen luominen, mutta myös tärkeiden tunnetaitojen opettelu ja kokemukset kuulluksi tulemisesta. Ilmapiirin luominen on merkityksellistä lapsen turvallisuuden tunteen kannalta, ja lapsethan aistivat herkästi minkälaisessa ilmapiirissä kulloinkin ollaan. Ilmapiiri käsitteeseen liittyy mielestäni myös vahvasti ajatus turvallisuudesta. Koen itse, että juuri ilmapiirin luomisen vastuu on varhaiskasvatuksen kontekstissa aikuisella, tämä ei sinänsä ole itselle uusi asia, mutta sen laajempi merkitys, kuten vaikutus lapsen kokemaan turvallisuuteen ja saavutettuun hyvinvointiin, sekä näiden välisen suhteen voimakkuus on asia, jonka äärelle haluan itse pysähtyä. Olen huomannut itsestäni, että nämä ajatukset ovat vaikuttaneet omaan tapaan olla vuorovaikutuksessa lasten kanssa, vuorovaikutuksestani on tullut tietoisempaa.

Maslow (1943) määrittelee tarvehierarkiassaan turvallisuuden toiseksi tärkeimmistä tarpeista ihmisen hyvinvoinnille, kyvylle toimia ja oppia. Turvallisuutta tärkeämpänä tarpeena Maslow pitää vain ihmiselle elämän jatkumisen kannalta merkittäviä asioita kuten ravintoa ja ihmisen kehollista tasapainoa kuten lämmön säätelyä, näitä Maslow kutsuu fysiologisiksi tarpeiksi. Turvallisuus ja sen kokeminen on toinen Maslown määrittelemistä perustarpeista fysiologisten tarpeiden lisäksi. Vasta näiden perustarpeiden täytyttyä ihminen on valmis oppimaan uutta ja täyttämään muita tarvehierarkiassa ylempänä olevia tarpeitaan. (Cherry 2022)

Ajattelen itse, että tarvehierakia ei ole aukoton, mutta pätee paremmin lapsiin kuin aikuisiin, toisaalta lapset eivät välttämättä tunnista omia tarpeitaan tai turvallisuutta vahvistavia tekijöitä, on aikuisen vastuulla täyttää lasten perustarpeet: fysiologiset tarpeet ja turvallisuus.

Pohdin myös tätä häviämisen kokemusta ja ilmapiirin vaikutusta kokemukseen, on varmasti merkittävää, että lapsi kokee olevansa turvassa, vaikka hänen tunteensa eivät olekaan helpoja ns. positiivisia tunteita. Toisaalta havaintoni siitä miten viikolla ollut kilpailullinen leikki eteni, antoi ajatuksia siitä, miten aiemmin tehty työ kaverin kannustamisesta ja onnittelemasta kantaa ja miten lapset sitä selkeästi jo jonkin verran oivaltavat, vaikka pettymyksen tunteet ovatkin nähtävissä.

3.7 Viikko 7. Askarteluja ja Mindfulnessia

Viikkosuunnitelma

Ihanan kamala päiväkodin juhlakausi lähestyy, on Halloween, Isänpäivä/läheistenpäivä ja kohta jo joulukin kolkuttelee ovella. Kamala siksi, että tämä asettaa tietynlaista painetta järjestää ja tehdä tiettyjä asioita varsinkin, kun meidän on tarkoitus keskittyä hyvinvointia tuotaviin ja lisääviin asioihin. Koetan pitää osaltani huolta siitä, että emme lähde vellomaan päättömästi, vaan rauhallinen ja kiireetön ilmapiiri, jota on hieman saatu tuotua arkeen, jatkuu ja säilyy.

Ryhmäni lapsia kiinnostavat kovasti kaikki hieman yliluonnolliset asiat kuten kummitukset, möröt jne. joten päätimme viime perjantain tiimissä panostaa Halloween juhliin ja askarrella koristeita teeman mukaisesti, näitä askarteluja siis luvassa. Kuten jo aiemmin lyhyesti mainitsin, koen nämä askarteluhetket hyvinä lapsen kuulemiselle ja mukavalle jutustelulle samalla kun teemme luovia asioita, jotka osaltaan lisäävät hyvinvointia.

Lisäksi tavoitteenamme on aloittaa systemaattisesti aamupiirin pitäminen ja toivoisin, että voisimme myös pitää päivittäin pienen mindfulness hetken, joka antaisi lapsille mahdollisuuden rauhoittua ja laskea energiatasoa. Jatkan myös havaintojen tekemistä muuttuneista siirtymätilanteista ja tarpeista muuttaa omaa ohjausta muuttuneissa tilanteissa niin että se tukee tavoitetta lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämisestä.

Päivä 1. Oppimisen iloa

Vastassa oli iloisia lapsia, kun tulin töihin, jäimme sisälle leikkimään ja itse valmistelin askarteluja samalla kun havainnoin lasten leikkiä. Maalailimme paperirullia ja ohessa juttelin lasten kanssa viikonlopun kuulumisia ja pyrin pitämään tekemistä ja ilmapiiriä rauhallisena, joka onnistuikin jonkin aikaa. Kun maalailut oli saatu valmiiksi, työparini teki jumpparadan saliin jakaen lapset iän mukaan kahteen ryhmään ja otti puolet saliin jumppaamaan. Itse pidin toiselle puolikkaalle lapsista päiväpiiriä, jossa käytimme kuva-arvauskortteja, joista kuvia katso-malla lasten piti päätellä oikea vastaus. Jotta lasten kielellinen ilmaisu kehittyisi, pyydän lapsia perustelemaan vastauksen.

Käytimme aiemmin näitä samoja kortteja ja lapset olivat silloin aivan hukassa sen kanssa mitä heiltä kyselin. Tuolloin pilkoin kysymykset todella pieniin osiin ja kerroin kuvan avulla mitä tarkoitan kysymyksellä, tällä kertaa lapset olivat hyvin perillä ja kysymyksiä ei tarvinnut havainnollistaa niin paljoa, eikä myöskään pilkkoa pieniin osiin. Koin iloa lasten onnistumisesta ja siitä, että he aidosti iloitsivat, kun hoksasivat mistä on kysymys. Minun on tarkoitus käyttää kortteja säännöllisesti kerran viikossa ja siirtyä korttien jälkeen harjoittelemaan sadutusta lasten kanssa. Tänäkin koin myös itse aidosti ja konkreettisesti iloa, että olen onnistunut tuottamaan lapsille oppimisen kokemuksia ja iloa oppimisesta.

Päivä 2. Lupa riehua

Tänäkin aloitimme touhut sisältä ja jatkoimme aiempia askarteluja loppuun, mitkä olivat jääneet kesken. Osalla lapsista oli melko vauhdikkaat leikit, joten totesimme yhdessä, että osa lähtee jumppaamaan ja askarteluja vielä tekevät saavat jäädä tekemään ne loppuun. Työpari otti vauhdikkaat leikkijät purkamaan energiaa jumppasaliin, ja loput jäivät askartelemaan ja leikkimään vakoiluleikkejä. Pyrimme jakamaan lapsiryhmää ja sovittamaan toimintaa kaikkien tarpeisiin sopivaksi, varsinkin ryhmän vanhemmilla lapsilla leikit ovat niin vauhdikkaita ja fyysisiä, että pienemmät eivät niihin oikein pääse mukaan.

Pohdin usein sitä kertovatko riehakkaat leikit tai vauhdikkuus yksiselitteisesti purkamattomasta energiasta ja kirjoitinkin aiemmin pohdinnoistani sen suhteen onko kaikki liikunta hyväksi. Koen, että pieni lapsi ei aina pysty itse määrittelemään milloin hän on väsynyt, nälkäinen tai energinen vaan vastuu näistä lapsen tarpeiden tunnistamisesta on aikuisella. Lapsi ei välttämättä osaa rauhoittaa itseään ja saattaa yliväsyneenäkin jatkaa juoksemista tai riehumisleikkiä, on aikuisen vastuulla katkaista leikki. Vaikka liikunnan vaikutusta oppimiseen, keskittymiseen ja vireystilan säätelyyn ei voida kiistää, tulisi hetkessä pohtia mistä lapsen vauhdikas ja riehakas toiminta johtuu, yliväsymyksestä vai purkamattomasta energiasta, eli tunnistaa lapsen tarpeet.

Sainio, Pajulahti ja Sajaniemi (2020) toteavat, että ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta siihen minkälainen liikunta olisi aivoille parasta. He korostavat liikunnan monipuolisuutta, mielekkyyttä ja yksilöllistä kokemusta liikunnan tuottamasta ilosta.

Pohdinnat liikunnasta vievät minua pohtimaan myös sitä, ovatko riehumisleikit tai vauhdikkaat fyysiset leikit enemmän haastavia lapselle vai aikuiselle, kenen etu on tehdä tämänkaltaisesta lapsesta lähtevästä toiminnasta toistuvasti aikuislähtöistä hallittua ja ohjattua energianpurkua?

Päivä 3. Omien toimintatapojen tiedostaminen ohjauksessa

Jatkan eilisten pohdintojen parissa siitä, kenen tarpeista toiminta oikeasti lähtee ja miten sitä suunnitellaan. Myönnän, että minun itseni on välillä vaikea olla puuttumatta vaikkapa maalauksiin ja lasten tapaan toteuttaa niitä. Tosin koen helpottavana sen, että tunnistan tämän tavan itsessäni.

Tänään väritimme lepakoille siipiä, annoin lapsille ohjeen värittää koko siivet molemmin puolin ja kynät, joilla värittää, muuten tyyli oli vapaa. Oli ilahduttavaa nähdä, miten luoviin ratkaisuihin lapset pääsivät ja miten hienoja siipiä lepakoille syntyi. Lapsien maalauksessa puutuin ainoastaan siihen, että väriä on riittävästi koko siivissä.

Maalausten jälkeen istuimme aamupiiriin lukemaan kirjaa, joka käsitteli lapsen kokemusta vanhempien riidoista ja niiden vaikutuksesta ilmapiiriin joka kotona vallitsee. Oli mielenkiintoista kuulla, miten tunteita käsittelevissä kirjoissakin on nostettu esille ilmapiirin merkitystä suhteessa lapsen kokemukseen.

Päivä 4. Kummipuu ja vuodenajat

Tänään retkeilimme katsomaan valitsemaamme kummipuuta, eli pientä omenapuuta, joka sijaitsee Kaisaniemen kasvitieteellisessä puutarhassa. Puun seuraamisen tarkoituksena on havainnollistaa vuodenaikojen vaihtelua ja sen vaikutusta luontoon, lapset ottivat puusta valokuvia. Ymmärrys vuodenaikojen vaihteluista tukee lapsen käsitystä ympäristön muutoksista ja vuodenkierrosta. Tämä tukee osaltaan ekologisesti kestävästä kehityksen hahmottamista. Vuodenaikojen seuraaminen on yksi kettumerkki, jota suoritamme.

Päivä 5. Uusien struktuurien toimivuus

Tänään jatkoimme lasten kanssa loppuun kesken jääneitä askarteluja, ja samalla jutustelimme ja vitsailimme lasten kanssa. Koen itse huumorin ja sen viljelyn tärkeänä välineenä mukavan ilmapiirin luomiseen ja koen myös huumorin tuovan lapsia lähemmäksi itseäni, kun pystyn osallistumaan heidän höpötyksiinsä ja juttuihinsa.

Tänään kokosimme myös ajatuksiamme ja havaintojamme siitä miten muutetut rutiinit ovat vaikuttaneet siirtymätilanteisiin ja turvallisuuteen. Olimme yhtä mieltä siitä, että muutos on ollut hyvä ja lapset ovat omaksuneet hyvin tämän uuden tavan toimia. Uudet struktuurit ovat myös vähentäneet siirtymiä ja tuoneet niihin tietynlaista rentoutta joka osaltaan vähentää kiireen tuntua ja stressiä. Tämä taas vaikuttaa siihen, että koettu hyvinvointi ja kokemus turvallisuudesta lisääntyy. Joka päivä pidetty aamupiiri ja ennen ruokailua toteutettu mindfulness hetki ovat rauhoittaneet lapsia ja tuoneet arkeen kiintopisteitä, jotka lapset tiedostavat.

Viikkoanalyysi

Kun luen tekstejäni ja pohdin tekemiämme asioita, huomaan olevani kriittinen sen suhteen onko toimintaa suunniteltu aikuisten vai lasten tarpeista, ja tukeeko toiminta lasten hyvinvointia, säilyykö turvallinen ja luova ilmapiiri. Tämä herättää pohdintoja siitä, milloin oma kriittinen suhtautuminen asioihin on hyvästä ja milloin kritiikki on liiallista tai turhaa. Toisaalta jos ajattelussani ei olisi kriittisyyttä saattaisin tyytyä vain toistamaan samoja asioita ilman kyseenalaistamista siitä, onko se tarkoituksenmukaista.

Lähdin hakemaan tietoa voiko kriittinen ajattelu olla turhaa tai liiallista. Tomperi (2017) kirjoittaa artikkelissaan kriittisen ajattelun olevan arviointia, vaikka se usein yhdistetään syyttämiseen, kriittinen ajattelu on myös eettisesti kestävä, sillä reflektoidessaan omaa toimintaansa kriittisesti voidaan sen ajatella olevan moraalisesti kestävä. Tämä on mielestäni mielenkiintoista, sillä myönnän itsekkin usein pohtineeni sanaa kritiikki negatiivisessa valossa, vaikka sen tarkoitus on nimenomaan tuottaa ajatuksia siitä, miten onnistuimme, miten minä onnistuin.

Havaintojeni mukaan ryhmän hyvinvointi on lisääntynyt muutettuumme hieman toimintatapoja ja lisättyämme struktuureja päiväjärjestykseen. Lapset ovat olleet vastaanottavampia ja rauhallisempia tilanteissa, jotka sitä vaativat, lisäksi koen, että lapset ovat tuoneet enemmän ajatuksiaan ja toiveitaan sanallisesti esiin. Lisäksi koen, että käymme työparin kanssa hyvää keskustelua tavoistamme työskennellä lasten hyväksi, muutamme tarvittaessa suunnitelmia ja toimimme joustavasti.

3.8 Viikko 8. Taikaliemijuhlat

Viikkosuunnitelma

Tällä viikolla on tarkoitus järjestää Kettujen taikaliemijuhlat, joissa lapset suorittavat mukailen käpälämerkkejä eri ketuilta, eli käsitellä kestävä kehityksen teemoja, jotka eivät liity sosiaalisesti kestäväan kehitykseen. Lisäksi käymme kirjastoretkellä hakemassa mörkökirjoja lasten toiveiden mukaisesti. Tarkoitukseni on myös nostaa viikon mittaan erilaisia hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä teemoja, jos sellaisia nousee esiin.

Päivä 1. Minä autan sinua rauhoittumaan

Tänään ryhmässäni nousi esille hyvinvointiin liittyvä teema koskien lapsen rauhoittumista, miten auttaa lasta rauhoittumaan ja miksi rauhoittuminen on niin tärkeää. Leikki oli levotonta, eikä se edennyt mihinkään suuntaan, edes aikuisen avulla. Lapset eivät myöskään pystyneet vastaanottamaan ohjeita saatikka noudattamaan niitä. Melko klassinen tilanne.

Lapsen on tärkeää oppia tunnistamaan tunteitaan, jotta hän voisi hallita omaa mieltään ja toimintaansa. Tunteet tuntuvat kehossa eri tavalla, tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen auttavat lasta kohti itsesäätelykyvyn kehittymistä niin, että lapsi voi hyödyntää sitä. Tunnistaakseen näitä tunteita ja kehollisia kokemuksia, lapsi tarvitsee aikuisen apua, sensitiivistä kohtaamista ja läsnäoloa, sekä sanoittamista. Yksinkertaisimmillaan rauhoittuminen on pysähtymistä ja hengittämistä syvään, sekä aikuisen avulla koottuja havaintoja siitä, mitä juuri nyt on tapahtumassa. (Sainio, Pajulahti & Sajaniemi 2017, 59-60.) Tämä vahvisti tapaani toimia tilanteissa, usein hengittelemme yhdessä lapsen kanssa ja rauhoitamme kehoa. Myös arkeen lisäämämme lyhyet mindfulness ja tunnetaitohetket tukevat lapsen kehollisten viestien tunteista ja rauhoittavat lasta.

Päivä 2. Metrolla kirjastoon

Tänään lähdimme metroretkelle kirjastoon, lapset olivat retkestä innoissaan, sillä pidemmissä retkissä on olosuhteiden pakosta ollut tauko. Retki itsessään ei sujunut ilman sekaannuksia, mutta olin jo retken alussa päättänyt pysyä itse rauhallisena ja luoda omalta osaltani positiivista ilmapiiriä.

Puhuin aiemmin tietoisuudesta ja pysähtymisestä ja olen myös tuonut tietynlaista hallittua rauhallisuutta omaan ajatusmaailmaani. Huomasin, että alussa ajatusta itselle vieraasta tavasta piti työstää ja korostetun rauhallista tapaa toimia, puhua ja tehdä työtä tuli harjoitella, tämä ei tule minulta luonnostaan. Nyt kun olen muutaman viikon toiminut rauhallisemmin, niin huomaan, että tapa toimia vaikuttaa myös ajatteluuni ja mieleeni tuottamalla hyvinvointia itselleni ja sitä kautta jaettavaksi muille.

Tiesin jo etukäteen, että retkellä tulee tilanteita, joissa lapset eivät syystä tai toisesta osaa toimia ”asiallisesti” olin kuitenkin jo etukäteen päättänyt, että huomioin lasten hyvää käytöstä ja tapaa toimia, sekä pyrin jättämään ne kielteiset asiat huomiotta, jotka vain suinkin pystyn.

Päivä 3. Taikaliemijuhlat ja oma tila

Tänään koittivat odotetut taikaliemi juhlat ja päiväkotini oli täyttynyt innokkaista karhuista, kissoista ja Spidermaneista. Juhlat järjestettiin isojen pään kahden ryhmien kesken. Juhlassa oli tarkoitus suorittaa käpälämerkkejä tekemällä erilaisia tehtäviä. Taiteilija-kettu oli tuonut

eri värisiä liemiä, joista lasten piti saada sekoittelemalla oikean väristä, jos liemi oli oikean väristä, se kuohahti. Keksijä-kettu oli tehnyt lapsille pulman ja jäädyttänyt pieniä hämähäkkejä jääkäsien sisälle, jotka lasten piti pelastaa. Tarina-ketulla oli lapsille tarjolla jännittäviä runoja ja Meemi-mehiläinen oli piiloutunut purkkeihin. Lopussa Kokki-kettu oli järjestänyt lapsille bileet, kera popcornin ja mehun. Kämpälämerkkien suorittaminen toi juhliin pedagogiikkaa.

Tänään pidimme myös tiimin, jossa kävimme läpi havaintoja eiliseltä retkeltä ja juhlista, olemme molemmat havainneet, että ryhmän lasten on välillä vaikea kunnioittaa toisen omaa tilaa (proksemiikkaa) tai koskettaa ja lähestyä toista kunnioittavalla tavalla. Sovimme, että lähdemme työstämään tätä ensi viikolla ainakin draaman keinoin, mutta myös konkreettisilla leikkillisillä harjoituksilla. Toinen harjoittelun kohde ryhmässä on ohjeiden kuunteleminen. Toisaalta nämä kaksi harjoiteltavaa asiaa liittyvät myös itsesäätelyn harjoittamiseen ja rauhoittumiseen.

Päivä 4. Vaikeus kiinnittyä leikkiin

Tänään oli rauhallinen leikkipäivä ja ilmapiiristä huolimatta osan lapsista oli vaikea kiinnittyä leikkiin. Tämä toistuu ajoittain ja lasten toiminta on leikin sijaan vain jonkin tietyn asian toistamista, kuten pöydän ympäri kiertämistä päämäärättömästi. Pakkanen (2022) tuo artikkelissaan esiin lapsen oikeuden leikkiin ja leikkipedagogiikan haastavuuden, sekä näkökulmia siihen miksi lapsen on vaikea kiinnittyä leikkiin. Leikkitaidoilla ja lapsen taidolla säädellä käyttäytymistään on yhteys. Vaikka taitavien leikkijöiden leikki voikin olla lapsen mielestä kiinnostavaa, ei hän välttämättä pysty kiinnittymään leikkiin. Leikkiin kiinnittymiseen vaikuttaa myös lapsen kokemus ryhmään kuulumisesta ja kokemus päivittäisten tilanteiden toistuvuudesta.

On mielestäni tärkeä ymmärtää nämä lapsen mahdolliset tarpeet suhteessa leikkiin ja leikkitaitoihin. Ajattelen, että on aikuisen vastuulla muokata leikkejä ja oppimisympäristöä siten, että se tukee jokaisen lapsen mahdollisuutta harjoitella leikin kautta opittavia taitoja ja tunteiden säätelyä.

Päivä 5. Uusia ideoita

Tänään meillä oli kehittämisspäivä, joka oli rakennettu todella mielenkiintoiseksi ja se tarjosi itselle hyviä ajattelun aiheita. Parasta antia oli musakärryn esittely, miten sitä voi hyödyntää arjessa ja musiikkihetkiä suunniteltaessa. Myönnän, että vaikka rakastankin musiikkia ja laulamista, on musiikkihetkien suunnittelu itselleni hieman vierasta ja koen sen jostain syystä vaikeana. Tämä musakärryn esittely ja konkreettiset harjoitukset herättivät itsessä innostusta siihen, miten musiikkia voi hyödyntää vaikkapa tunnetaitokasvatuksessa joka pienille oppijoille on helpompaa havainnollistaa konkretian avulla. Liikuntahetkestä taas sain inspiraatiota

proksemiikka harjoituksiin ja odotankin innolla, että pääsen toteuttamaan ja kokeilemaan ideoita käytännössä jo ensiviikolla.

Päivän lopuksi kävimme läpi yksikön toimintasuunnitelmaa, jonka yhtenä osa-alueena oli kestävän kehityksen toteuttaminen arjessa. Oli ajatuksia herättävää huomata, kuinka ensimmäinen ajatus kestävästä kehityksestä on useimmiten jokin kierrätykseen, luonnonvaroihin tai taloudellisuuteen liittyvä teema, eli ekologisesti tai taloudellisesti kestäväan kehitykseen liittyvä osa-alue. Tein havaintoja keskusteluista ja niissä ei noussut esille lainkaan sosiaalisesti kestäväan kehityksen teemoja.

Viikkoanalyysi

Tällä viikolla ehdottomasti tärkeintä oli havaita se, kuinka paljon olen jo oppinut kestäväan kehityksen osa-alueista ja niiden liittyvyydestä toisiinsa, miten ajatukset ovat muuttuneet siitä hetkestä, kun lähdin tekemään tätä opinnäytetyötä. Olen myös oppinut, että varhaiskasvatuksessa asiat kulkevat eteenpäin, on harhaanjohtavaa ajatella, että nyt olemme onnistuneet ja voin tyytyä olemaan tyytyväinen juuri tässä hetkessä, koska aina on tulossa jokin uusi tarve tai toimintatapa, joka pitää huomioida arjessa tai jonka vuoksi jo luotuja rutiineja pitää muuttaa. Tarkoitan tällä esimerkiksi ajatusta siitä, että olemme onnistuneet työparini kanssa luomaan hyvinvointia ja kokemusta turvallisuudesta, mutta lapsien kasvaessa ja kehittyessä tavat toteuttaa näitä asioita muuttuvat.

Pohdin tällä viikolla myös positiivisen pedagogiikan teemoja ja olen tuonut tätä toimintamallia itselleni tietoiseksi tavaksi toimia lasten kanssa. Positiivinen pedagogiikka on lyhyesti ilmaistuna työskentelytapa, joka huomioi oppijan vahvuudet tai ajatus siitä, että kuka tahansa voi olla pystyvä, oppiva ja osaava (Korkeakivi 2019). Tämä tarkoittaa minulle, että huomioin lasta yksilönä ja kehun onnistumisesta ja tarjoan lapselle tilaisuuksia hyödyntää omia yksilöllisiä vahvuuksiaan, eli niin sanotusti loistaa. Ajattelen, että positiiviseen pedagogiikkaan liittyy myös ajatus inklusiosta.

Arvoina inklusion taustalla ovat kaikkien ihmisten välinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus sekä yhtäläiset oikeudet. Inklusio on näiden arvojen toteutuminen käytännössä. Inklusio voidaan nähdä myös prosessina, jossa on tarkoitus saada yhä suurempi osallisuus kaikkien mukana olevien kesken. Prosessinomaisuuteen kuuluu, että tähän pyrittävään päämäärään ei ehkä koskaan päästä, eli voidaan puhua ihanteesta. Konkreettisesti inklusiivisuuden periaatteet näyttäytyvät inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa, joka on kaikille yhteinen. (Viitala 2018, 52-53.) Eli kaikki lapset nähdään tasavertaisina oppijoina, joilla on omat tarpeet ja vahvuudet joita hyödyntämällä he voivat kasvaa, kehittyä ja oppia.

3.9 Viikko 9. Tietoista läsnäoloa

Viikkosuunnitelma

Tällä viikolla on tarkoituksena askarrella isänpäivän/läheispäivän kortteja. Tuon päivän tarkka nimi ja sen sidonnaisuudet eri käsityksiin perheiden omasta kulttuurista aiheuttavat varmasti pohdintaa. Lisäksi tarkoituksena on erilaisten harjoitusten avulla konkretisoida lapsille käsitystä proksemiikasta, eli jokaisen omasta henkilökohtaisesta tilasta/alueesta.

Päivä 1. Aikuisen uupumus

Viikon alku sisälsi jälleen muutoksia viikko-ohjelmaan, vaikka joustavuudesta puhutaankin hyvänä ammatillisena ominaisuutena, tulee itselle väistämättä mieleen, tukeeko jatkuvasti toistuva joustaminen omaa hyvinvointia. Oma kokemus hyvinvoinnista on aina subjektiivinen, joten voinkin puhua vain omasta puolestani, joku toinen saattaa kokea tämän asian toisella tavalla.

Jos ajattelen oman hyvinvoinnin vaikutusta lasten hyvinvointiin, on asia melko ilmeinen ja helposti ymmärrettävä. Lea Pulkkinen (2022) kirjoittaa kirjassaan väitteen, että suomalaisten lasten vanhemmat kuuluvat Roskamin ym. (2021) tutkimuksien mukaan maailman uupuneimpaan joukkoon. Tuloksissa korostui individualismin ja kulttuuriarvojen merkitys, jotka läntisissä teollisuusmaissa korostavat itsenäistä pärjäämistä ja Suomen osalta tutkimus antaa ajatuksia pohtia työajan pituutta ja suorittamisen kulttuuria (Loula 2020) nämä Suomen osalta merkitykselliset tulokset kiteytyvät yhteiskunnassa muodostuneeseen tapaan toimia, joka ei tue joustavuutta yhdistää perhe-elämä ja työ. Lapsesta-aikuiseksi tutkimuksessa (Pulkkinen ym. 2017) on todettu, että vanhempien kokema stressi vaikuttaa tapaan toimia lapsilähtöisesti tai kiinnostukseen lapsen elämästä ja tarpeista, vanhemmalle kokemus stressistä aiheuttaa kokemuksia voimattomuudesta ja riittämättömyydestä. (Pulkkinen 2022, 20-24.)

Vaikka tutkimukset ovatkin tehty vanhempien näkökulmasta, voi tuloksia pohtia myös varhaiskasvatuksen henkilöstön näkökulmasta käsin, vaikka toimimme työssämme ammatillisesti ja suhteemme lapsiin on erilainen kuin vanhemmilla. Olemme kuitenkin osa lasten elämää. Lapset saattavat viettää kanssamme suurimman osan hereilläoloajasta ja jokainen meistä tuo lasten elämään myös osan omaa persoonaansa, tapansa olla lapsen kanssa vuorovaikutuksessa.

Tässäkin kohtaa voin puhua vain itsestäni, koen työstäni aika ajoin stressiä ja riittämättömyyttä, turhautumista kun suunnitelmat eivät toteudu ja en voi tehdä työtä niin kuin haluaisin. Tätä työtä tulisi mielestäni tarkastella myös lasten kokemuksesta ja erityisesti hyvinvoinnista käsin, sillä ilman hyvinvoivia lapsia ei synny sosiaalisesti kestävää kehitystä. Ilman lapsen kokemusta hyvinvoinnista ja turvallisuudesta, ei voida rakentaa uutta ts. lapsi ei pysty

kasvamaan, kehittymään ja oppimaan tasapainoisesti. Olen oppinut, että varmuutta lasten hyvinvoinnista ei voida olettaa, vaan asiaa pitää tarkastella monen eri osa-alueen kautta.

Päivä 2. Vapaus käyttää aisteja

Tänään oli tiedossa retkipäivä, retken oli tarkoitus tuoda lapsille tutuksi uusi oppimisympäristö, tämä leikkipuisto oli myös sellainen missä emme ole aiemmin vierailleet. Ryhmän lapset rakastavat retkeilyä ja nämä retket tukevat hyvin myös ryhmän tavoitetta hyvinvoinnin lisäämisestä arkeen. Lisäksi aikuisena nauttii siitä, kuinka innoissaan lapset ovat uusista ja erilaisista ympäristöistä.

Lasten elämässä näkyy nykypäivänä yhä enemmän aikuisten määrittämien tai heille muualta saneltujen aikataulujen rytmi, joka määrittelee lapsen vapautta valita, kulkeeko hän päiväkoitiin kävellen tai pyörällä vai hyödyntäen jotakin tehokkaampaa vaihtoehtoa. Onnelliset lapsuusmuistot syntyvät, kun lapsi saa olla villi ja vapaa, kuitenkin kokien olevansa turvassa. Kun lapsi saa kokeilla, kaatua ja tutkia omaehtoisesti, ilman että aikuinen on määrittelemässä mitä tutkitaan tai miten, lisää se lapsen keskittymiskykyä ja vapautta käyttää aistejaan. (Parikka-Nihti 2011, 58-59.)

Päivä 3. Isänpäivä vai läheisenpäivä?

Tänään teimme isänpäiväkortteja, joista ryhmässämme puhuttiin läheisenpäivän kortteina, sillä haluamme kunnioittaa perheiden monimuotoisuutta emmekä olla määrittelemässä kenenkään identiteettiä. Puhun asiasta monikossa, koska tuleva isänpäivä aiheutti työyhteisössä paljon keskustelua, mutta omani ja työparin ajatukset kulkivat hyvin linjassa. Selailin aiheeseen liittyviä kirjoituksia, yllätyin ehkä hieman siitä miten paljon tunteita aihe herättää, pitäisikö puhua isänpäivästä vai läheistenpäivästä? Onko kyseessä suomalaisten perinteiden rikominen, jos puhumme läheistenpäivästä tai onko isän rooli sukupuoleen sidottu?

Jari Sinkkonen (2017) puhuu Kalevan artikkelissa siitä, miten isän roolia ei voi laimentaa tai häivyttää muuttamalla isänpäivää läheisenpäiväksi, jotta mielipahalta vältyttäisiin. Sinkkonen toteaa, että liian usein lapsia suojellaan negatiivisilta tunteilta jo ennakoon. Samassa artikkelissa isänsä lapsena menettänyt aikuinen puhuu siitä, miten vaikeita tunteita jokavuotinen isänpäiväkorttien askartelu hänessä tuolloin lapsena ja nuorena aiheutti. Lapsiasiain valtuutettu Tuomas Kurttila toteaa, että isänpäivää ei pidä korvata läheisenpäivällä, vaan henkilöllä pitää olla kykyä kohdata lapsen tunteet ja kokemus. (Hujanen 2017)

Mielestäni kyseinen artikkeli kuvasi hyvin asian monitahoisuutta ja erilaisia näkökulmia. Koen itse, että isänpäivän viettäminen läheisenpäivänä, ei poista isänroolin merkitystä, vaan kunnioittaa vanhemmuuden monimuotoisuutta. Laki määrittelee lapsen edun olevan aina ensisijainen, varhaiskasvatuksessa lapset ovat pieniä ja taidoiltaan vaillinaisia. He tarvitsevat aikuisen

tukea käsitelläkseen asioita, se vaatii kasvattajalta tietämystä perheen taustoista, koen että on tärkeä muistaa, että mitään ei voi olettaa. Lopulta voidaan todeta, että onko varhaiskasvatuksessa käytettävällä päivän nimellä edes merkitystä, mielestäni ei ole meidän tehtävämme määritellä millä nimellä perhe haluaa päivää viettää.

Päivä 4. ”Saako sua halata?”

Tänään harjoittelimme toisen omantilan kunnioittamista havainnollistamalla omaa tilaa hula-vanteiden avulla, sekä draaman keinoin. Ensin ryhmämme oma maskotti Hali-kettu tuli nukke-teatterin keinoin kertomaan miltä tuntuu, kun toinen tulee liian lähelle ilman lupaa. Sen jälkeen lapset saivat itse improvisoida tilanteita ja antaa vastauksia toisille saako heihin koskea tai saako heitä halata.

Draama työkaluna auttaa lasta tutkimaan omia ajatuksiaan ja omaa itseilmaisuaan, sekä kehittää lapsen sosiaalisia taitoja, koska draamaa tehdään yhdessä toisten kanssa. Lapsen katsoessa pehmolelujen esittämää draamaa tai lapsen ollessa itse roolissa, tulee lapselle kokemus eläytymisestä toisen asemaan ja tätä kautta lapsen ymmärrys toisen kokemuksesta lisääntyy. Jonkin lapselle luontaisesti erilaisen roolin esittäminen saattaa tuoda lapsesta esiin erilaisia puolia, uusia tapoja ratkaista ongelmia ja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Hagman 2019, 10-11.)

Koen, että lapset hyötyivät tämänkaltaisesta työskentelystä ja kokeilivatkin rohkeasti erilaisia tapoja vastata toiselle lapselle ja meille aikuiselle. Meillä on tarkoituksena ottaa käyttöön toimintatapa, jossa lapset voivat itse määritellä myös sen, miten aikuiset heidät kohtaavat ja asettaa rajat mitä he meiltä toivovat. Laitamme lapsille kuvituksia, jota näyttämällä hän voi kertoa aikuiselle haluaako hän halauksen tai vaikka ”yläfemmat”.

Päivä 5. ”Pupulla meni hiekkamyrsky silmään”

Olen aiemmin pohtinut mahdollisuutta toteuttaa lapsille sadutusta kielenkehityksen ja sanallisen ilmaisun tueksi. Itseäni hieman jännitti, miten ja minkälaisella ohjauksella saamme asian sujumaan niin, että nopeatempoiset lapset malttavat odottaa vuoroaan ja että hiljaisempien lasten ääni tulee kuuluviin.

Sadutus on lapsen osallisuuden mahdollistamista parhaimmillaan, tarinassa lapsi saa kertoa juuri sen mitä itse haluaa ja lisää tätä kautta lapsen kokemusta omasta arvokkuudesta ja tärkeydestä, se luo lapselle turvallisuuden kokemuksia. Sadutuksessa lapsi tulee kuulluksi ja hän myös oppii kuulemaan muita. (Karlsson 2001.)

Olin valinnut sadutuksen tueksi kortteja, jotka tarvittaessa voivat viedä tarinaa eteenpäin, varsinkin kun tämä oli ensimmäinen kerta, kun sadutimme. Kysyessäni lapsilta haluaisivatko he kirjoittaa oman tarinan, olivat he todella innoissaan. Näytin lapsille yhtä korttia ja kysyin

miten tarina alkaa, olin iloinen, kuinka nopeasti lapset saivat kiinni ajatuksesta ja lähtivät viemään tarinaa eteenpäin. Puutuin sadutuksessa ainoastaan kerran tarinan etenemiseen, kun tarinan pupu oli kokenut niin monta luonnonkatastrofia, että tarina uhkasi jäädä kiertämään kehää. Olin iloinen, kun huomasin, miten lapset toivat tarinan pupulle tunteita, joita olimme käyneet läpi, sekä vivahteita kirjoista ja kuva-arvoituksista, joita olimme lukeneet ja tehneet.

Viikkoanalyysi

Olen ottanut tällä viikolla käyttöön kaksi erilaista työkalua: sadutuksen ja draamallisen eläytymisen. Draamaa olen käyttänyt jo aiemminkin tämän opinnäytetyön aikana, mutta tuolloin lapset ikään kuin sidottiin satuun, he eivät olleet esittämässä omasta persoonasta poikkeavaa roolia, kuten tällä viikolla. Nämä työkalut ja niiden käyttö vahvistivat omaa ajatustani siitä, että toimenpiteet, joita olemme tiiminä tehneet, ovat lisänneet lasten hyvinvointia ja turvallisuuden kokemusta. Ennen näitä toimenpiteitä lapset eivät olisi pystyneet pysähtymään tällaisten asioiden äärelle.

Koen, että hyvinvoinnin lisääntymiseen on voimakkaasti vaikuttanut myös oma muuttunut tapani tarkastella asioita kriittisemmin ja tarkemmin eri perspektiiveistä, mutta myös koska olen ollut tietoisemmin läsnä lasten arjessa. Tämän kokemuksen jälkeen ajattelen, että en voi pitää mitään asiaa itsestään selvänä, etenkin jos se liittyy lapsen hyvinvointiin. Koen, että muuttunut tapani tarkastella asioita, on tuonut käyttööni myös erilaisia luovia ja leikkilisiä työvälineitä ja menetelmiä, kuten draamapedagogiikkaa ja kielenkehitystä tukevia työkaluja.

Tietoisien läsnäolontaitoja voi kehittää jokainen, ne pohjautuvat ajatukseen ja kokemukseen pystyvyydestä olla joko todella mielettömän väkivaltainen ja negatiivinen, tai äärettömän lempeä, empaattinen ja hyvinvointia tukeva aikuinen. Tietoinen läsnäolo arjessa ei tarkoita jotain mahtavaa ja täydellistä vaan ajatusta, että riittävä on hyvää. Tietoinen läsnäolo voi olla myös suhtautumistapa, ajatus siitä keskitymme ja kuulemme juuri tämän hetken ja hyväksymme sen sellaisena kuin se on. (Kanninen & Sigfrids 2012. 209-210.) Tämän kaltainen tapa toimia on tuonut lasten kanssa koettuihin hetkiin uudenlaista syvyyttä ja innostusta. Tietoisuus hetkestä ei poissulje mielestäni sitä, että asioihin ei voisi suhtautua kriittisesti, kriittinen pohdinta ja itsereflektio voi olla myös positiivista ja sen tapahtumapaikka on jossakin muualla kuin lasten kanssa eletyssä hetkessä.

3.10 Viikko 10. Keskusteluja

Viikkosuunnitelma

Tällä viimeisellä viikolla on tarkoituksena käydä läpi vapaamuotoisia keskusteluja, jotka ovat syntyneet opinnäytetyön aikana ja pohtia niiden vaikutusta oman ajattelun kehittymiseen, sekä ymmärrykseen siitä miten toiset ajattelevat suhteessa itseeni. Kaikkia keskusteluja en ole kirjannut muistiin, koska koen niiden olevan kahdenvälisiä ja luottamuksellisia.

Tarkoitus on myös pohtia lyhyesti lapsen oikeuksia ja mitä ne tarkoittavat käytännössä, sekä tarkastella lasten välistä kiusaamista omasta näkökulmastani käsin, tämä on ryhmässä esille noussut uusi aihe.

Päivä 1. Muutokset ja resilienssi

Pohdin viikonlopun aikana erästä vapaamuotoista keskustelua, jonka kävin työyhteisössä viime viikolla, keskustelun teemat käsittelivät omaa jaksamista työssä ja sitä, miten työnantaja eli Helsingin kaupunki tukee tätä. Kuten jo aiemmin tässä opinnäytetyössä totesin, on syksy ollut päiväkodissamme monelle poikkeuksellinen. Olen pohtinut paljon, onko poikkeuksellisuudella jokin tai joitakin nimittäjiä, ja johtopäätökseni kiteytyi lähinnä sanan muutos ympärille.

Kun puhutaan ihmisen kyvystä joustaa ja keksiä uusia toimintamalleja tai tapoja ajatella, hänen kohdatessaan tilanteita, joihin ei ole voinut varautua, voidaan käyttää käsitettä resilienssi. Resilienssi on yhtä kuin ihmisen henkiset voimavarat, joiden avulla henkilö ei lamaannu vaan pystyy toimimaan. Resilienssikyky on osittain perinnöllistä ja osittain sidonnaista esimerkiksi henkilön sosiaalisiin suhteisiin. Resilienssikyky voi vahvistua suhteessa ihmisen vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa ja hänen ratkaistessa mahdollisia syntyneitä haastavia tilanteita. (Koirikivi & Benjamin 2020.)

Voisi siis ajatella, että jos työyhteisö kohtaa paljon ratkaisemattomia haasteita ja tilanteita, joissa yksilöt yhteisötasolla eivät voi vaikuttaa asioiden kulkuun tai ratkaistavuuteen, resilienssikyky heikentyy. Pohdin myös sitä voiko olla tilanteita, joissa ihminen ei näe jo ratkaisensa tilanteen, mutta ei esimerkiksi uupumisen takia näe tilanteen ratkenneen. Ajattelen, että tämänkaltaisissa tilanteissa tulisi henkilön saada positiivista palautetta toisen henkilön, esihenkilön tai työnantajan suunnalta, jotta resilienssikyky vahvistuu ja tämän vahvistumisen kautta koko työyhteisön hyvinvointi lisääntyy.

Päivä 2. Aggressio

Minulla on tullut enenevässä määrin tilanteita, joissa joudun puuttumaan lasten väliseen salliseen tai fyysiseen vuorovaikutukseen. Tilanteissa kaveriin kohdistetaan tietoista tai tiedostettua aggressiivista käytöstä, jopa kiusaamista. Ajattelen, että kaveriin kohdistunut teko on tunneperäinen, jokin tunne ajaa yli lapsen kyvystä toimia hyvässä vuorovaikutuksessa. Olen jutellut lasten kanssa sitä miltä kiukku tuntuu vartalossa tai missä kohtaa kehoa iloituu ja näkyy.

Tunteet synnyttävät ihmisessä fysiologisia reaktioita, jotka voi huomata ulospäin vaikkapa suun ja silmien asennosta tai äänenäyvystä. Aggressiivisia tunteita aiheuttavat useimmiten lapsen kokemus huomion tarpeesta, fyysisesti epämiellyttävä olo tai itselle tärkeään tapaan toimia kohdistuva uhka, joka synnyttää puolustusreaktion. Lapset oppivat hallitsemaan fyysisesti aggressiivisia impulsseja yleensä leikki-ikässä, ja 2-4-vuotiailla lapsilla nopea puheenkehitys lisääkin hetkellisesti sanallista aggressiota. Myöhemmässä iässä tapahtuvaa aggressiota voidaan ennustaa, sillä jo kaksivuotiailla lapsilla on näkyvissä eroja aggressiivisessa käytöksessä. Puhuttaessa siitä miten lapsi reagoi johonkin tunnetilaansa, voidaan puhua tunteiden säätelystä ja tämä on opittava asia. (Nurmi ym. 2018, 115-118.)

Koen kasvattajana, että olisi helppoa reagoida syntyneisiin tilanteisiin tunneperäisesti, miten itse on oppinut toimimaan ja mitä itselle on aikoinaan opetettu, mutta ammatillisuuden säilyttäminen on näissä tilanteissa ensiarvoista ja välillä omaa tapaa ajatella on tiedostettava ja reflektoitava hetkessä. Tällaisissa tilanteissa osallisina ovat aina myös lapsen huoltajat, joissa oman lapsen toiminta tai lapseen kohdistunut toiminta aiheuttaa tunnereaktioita, eli joudun tukemaan ja työstämään myös vanhempien tunnereaktioita. Koen, että tämä on hetkittäin todella haastavaa, mutta tilanteiden helpottaessa tai edetessä myös palkitsevaa ja kaikkien hyvinvointia lisäävää.

Päivä 3. Holistinen kokonaisuus

Tänään kävimme esihenkilöni kanssa keskustelua siitä, miten opinnäytetyön muuttuneet tavoitteet ovat vaikuttaneet omaan työhöni. Puhuimme paljon lasten hyvinvoinnista ja nostin keskustelussa esille asioita, joita olin huomannut omassa työssäni pitäväni ikään kuin itsensä selvyyksinä ja toin esille ajatusta siitä, että näitä asioita olisi varmasti hyvä tarkastella laajemminkin kuin vain omassa ryhmässäni. Se, että hyvinvointia tarkastellaan laajemmin ei tarkoita, että asiat olisivat huonosti vaan, että toimintaa ja työtapoja halutaan kehittää ja tarkastella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön raportissa korostetaan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin olevan lähtökohta lapsen kehittymiselle ja oppimiselle, raportti korostaa lapsen näkemistä holistisena kokonaisuutena (Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017, 72). Holistisella kokonaisuudella tarkoitetaan lapsen kehityksen tapahtuvan psyykkisten, sosiaalisten ja fyysisten alueiden osa-alueiden kesken, näiden kaikkien ollessa vaikutuksessa toisiinsa (Koivunen & Lehtinen 2015, 141). Ajatellessani kuinka paljon huomioonotettavia asioita näihin kahteen lauseeseen sisältyy, olisi varmasti helppo löytää asia, jota kehittämällä koko työyhteisö voisi vaikuttaa lasten hyvinvointiin.

Päivä 4. Oikeus olla sellainen kuin on

Tänään käsittelin töissä lasten kanssa Lasten oikeuksien päivää, oikeastaan aloitimme asian käsittelyn jo aiemmin viikolla, kun lapset saivat askarrella valitsemansa värisiä ihmisiä, joille he liimasivat itselleen mieluisia silmiä, neniä ja suita. Tänään katselimme valmiita kuvia ja totesimme, että voimme olla monen näköisiä. Keskustelimme myös lasten kanssa siitä, mitä lasten oikeudet tarkoittavat. Kaiken tämän tarkoitus oli lisätä lasten ymmärrystä monimuotoisuudesta ja vahvistaa sitä kautta heidän kokemustaan olla hyviä juuri sellaisina kuin he ovat.

Minulle kasvattajana tärkeintä on tuoda näkyväksi lapsen oikeudet hoivaan ja huolenpitoon. Lapsen mahdollisuus osallistua ja kokea osallisuutta, oikeus oppia ja kehittyä ihmisenä. Nämä lapsen oikeudet mainitaan myös lasten oikeuksien sopimuksessa (60/1991). Lasten oikeuksien sopimukseen sisältyy mielestäni paljon muutakin merkityksellistä, aihepiirejä ja asioita, joiden toteutumista voisi tutkia jopa toisen opinnäytetyön verran.

Päivä 5. Kiitos!

Tänään on viimeinen päivä tätä päiväkirjaosuutta ja myös viimeinen työpäivä ennen viikon mittaista lomaa. Olen iloinen siitä, että sain kaikki rästiin jääneet työt tehtyä ja iloinen myös siitä, että työparini saa hyvän sijaisen lomani ajaksi, sijaisen, joka tuntee lapset. Pohdin paljon, olenko käsitellyt varmasti nyt kaikkia niitä aiheita, jotka ovat nousseet esille, vaikka saamaan aikaan tiedostan, että aiheita ja reflektoitavaa riittäisi vuosiksi eteenpäin. Tärkeä havainto tältä viikolta oli se kuinka merkityksellisiä keskustelut, eri henkilöiden kanssa ovat olleet näiden viikkojen aikana, ilman niitä en olisi ”nähty metsää puilta”, kiitos siis heille, jotka näitä keskusteluja ovat kanssani käyneet ja rohkaisseet minua tarttumaan vaikeisiin aiheisiin.

Viikkoanalyysi

Tärkein oppi tällä viikolla oli itselleni se, että jos haluaa johonkin asiaan muutosta, tulee muutoksen tarve olla ensinnäkin perusteltu. Toisena asiana on tahto lähteä muuttamaan rohkeasti asioita, niistä tulee keskustella ja omia ajatuksia jakaa myös muille, tuolloin voi huomata, että toiset ovat saattaneet miettiä samoja asioita ja huomata samoja muutostarpeita. Ei pidä tyytyä olemaan tyytymätön.

Olen myös huomannut, että kaikki muutokset eivät tapahdu nopeasti, mikä on minulle henkilökohtainen oppimisen paikka, sillä olen luontaisesti nopea toimimaan, asioihin pitää tarttua heti ja niiden pitää muuttua heti. Olen siis päässyt kehittämään omaa kärsivällisyyttäni. Toisaalta kun on pysähtynyt hetkeksi, voi huomata pieniä muutoksia matkalla kohti jotakin isompaa.

4 Loppuyhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyön alkuperäinen päätavoite oli Kettu-mallin ottaminen käyttöön siinä varhaiskasvatusyksikön ryhmässä, jossa työskentelen, tavoitteena oli myös lisätä luontopedagogiikkaa ja yhteisöllisyyttä. Lähdin siis toteuttamaan Kettu-mallia ryhmässäni tavoitteena hyödyntää työvälineenä pitkäkestoista prosessidraamaa, jossa lapset auttavat kettuja tekemään tehtäviä ja lapset taas oppivat tehtäviä tekemällä kestävyysajattelua. Syksyllä alkanutta arkea kuitenkin rikkoivat monet muutokset, jotka vaikuttivat koko päiväkodin pedagogisen työn toteuttamiseen ja arkeen, sekä tätä kautta myös välillisesti lapsiin. Tässä kohtaa minun oli todettava, että ei ole realistista lähteä jatkamaan opinnäytetyön tekemistä niillä tavoitteilla, jotka olin sille alun perin asettanut.

Lähdin siis pohtimaan voinko toteuttaa opinnäytetyötä ollenkaan tällaisena, voisinko muuttaa tavoitteita, ja jos niitä muuttaisin, mikä olisi se suunta mihin lähden niitä viemään. Lähtökohdana pohdinnoissa oli lapsiryhmän tarve juuri siinä hetkessä. Lasten ensisijaiset tarpeet eivät olleet kestävyysajattelun lisääminen ekologisista tai taloudellisista näkökulmista käsin. Suurin tarve oli strukturoida arki sellaiseksi, jossa lapset kokevat turvallisuutta ja voivat kokonaisvaltaisesti hyvin. Tässä kohtaa opinnäytetyötä oltiin todella isojen kysymysten äärellä, jälkeensä ajateltuna olen tyytyväinen, että en jättänyt koko asiaa kesken vaan päätinkin jatkaa.

Jatkoin kestävä kehityksen teemoihin perehtymistä kirjallisuuden kautta, kävin monta keskustelua työpaikallani ja myös ohjaajani kanssa. Tästä syntyi oivallus siitä mille tämä koko kestävä kehitys oikeastaan rakentuu. Lähdin siis viemään tavoitteita sosiaalisesti kestävä kehityksen suuntaan.

Maslowin hyvinvointiteoria tai tarvehierarkia määrittelee ihmisen tarpeet niin, että tärkeimpänä tulee perustarpeiden täyttäminen (fysiologiset tarpeet) kuten riittävä ravinto, uni, hengittäminen, lämpötila ja suoja, johon lukeutuu, myös riittävä vaatetus. Toisena perustarpeena on kokemus turvallisuudesta, jonka syntymiseen vaikuttavat ihmisen taloudellinen turvallisuus, sekä kokemus terveyden ylläpidosta. Kolmantena tulevat sosiaaliset tarpeet kuten rakkaus, hyväksytyksi tuleminen ja kokemus kuulumisesta johonkin. Neljäs tarve on ihmisen kokemus arvostuksesta, hyvän itsetunnon rakentuminen ja sen ylläpito, ihmisen tulee saada kokemuksia siitä, että hänen työnsä ei ole ollut turhaa. Viimeinen tarve on itsensä toteuttaminen, itsetietoisuus ja oman potentiaalin ymmärtäminen. Maslow on rakentanut tarvehierarkian pyramidin muotoon, jossa alimpana ovat perustarpeet. Saavuttaakseen joitain suurta, ihmisen on siis luotava ensin pohja täyttämällä perustarpeet, kokemus turvallisuudesta, kuulumisesta yhteen muiden ihmisten kanssa ja saada kokemus siitä, että häntä arvostetaan, vasta silloin ihminen voi käyttää itsestään kaiken olemassa olevan potentiaalin. (Cherry 2022)

Jos verrataan Maslowin hyvinvointiteoriaa siihen, miten kestävä kehitys rakentuu, voidaan niiden rakenteessa nähdä yhtäläisyyksiä.

Kate Raworth (2017) havainnollistaa kestävän kehityksen kuvaamista donitsimallilla, joka on paljon käytetty malli kuvaamaan kestävän kehityksen ja sen osa-alueiden rakentumista. Kestävyydonitsin keskiössä ovat ihmisten perustarpeita kuvaavat asiat kuten esimerkiksi: ravinto, vesi ja asuinolosuhteet, taloudellinen pärjäävyys ja koulutus. Nämä kaikki ovat ihmisen hyvinvointiin ja turvallisuuden kokemukseen liittyviä asioita, eli sosiaalisen kestävyyden pohja, hyvinvoinnin perusta. Donitsin ulkokehällä taas ovat ympäristö ja sen kuormitukseen liittyvät tekijät, ekologiset eli ympäristön kestävyyttä kuvaavat asiat. Talous nähdään kuvajassa mahdollisuutena vaikuttaa, sekä sosiaaliseen, että ekologiseen kestävyyteen. (Valtioneuvoston kanslia 2022.)

Voidaan siis todeta, että kaiken keskiössä on ihmisen kokema hyvinvointi ja tunne turvallisuudesta. Parikka-Nihti (2011, 13.) toteaa kirjassaan, että meidän kaikkien tehtävä on luoda hyvinvointia, jossa vastuut jaetaan. Lapsille tulee tarjota kokemuksia osallisuudesta, sillä vain sen avulla hän voimaantuu ja kasvaa ymmärtämään sen, että kaikilla valinnoillamme, sillä miten toimimme ja teemme on seurauksia. Tämä toteamus vahvistaa minulle tätä opinnäytetyötä tehdessä syntyneen ajatuksen ja tärkeimmän oppimani asian siitä, että hyvinvointi on se pohja, joka tarvitaan, että voimme oppia jotakin uutta.

Tätä opinnäytetyö matkaa ovat värittäneet käsitteet: muutos ja poikkeus, ne toistuvat tekstissä usein. Ne ovat vaikuttaneet suunnitelmiin, toiminnan toteuttamiseen ja sen arviointiin. Nämä kolme asiaa ovat pedagogisen toiminnan rakenne ja se, miten työtään toteuttamalla varmistetaan lasten kokonaisvaltainen kasvu, kehitys ja oppiminen. On turhauttavaa todeta päivästä toiseen, että emme voi toteuttaa niitä suunnitelmia mitkä olemme tehneet. En puhu tässä kohta pelkästään toiminnasta, vaan meidän kasvattajien tavasta olla läsnä lapsille, miten me heidät kohtaamme.

Pienille lapsille kiintymyssuhteen muodostaminen on erityisen tärkeää ja lapsen suotuisan kasvun ja oppimisen turvaamiseksi, tulisi suhteen aikuisiin olla pysyvä, myös varhaiskasvatuksessa. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä tärkeämpää kiintymyssuhteen muodostuminen on, on tärkeää tuntea lapsi, jotta hänen tunteensa ja tarpeensa voidaan tulkita oikein (Koivula & Laakso 2017, 121). Jos arjen normaali on aikuisten vaihtuvuus ja heidän reaktioidensa ennakoimattomuus, lapsen voi olla vaikea muodostaa turvallista kiintymyssuhdetta. Haluan korostaa, että vaikka nostankin tämän asian esille, ei kyse ole arvostelusta vaan olosuhteista ja niiden sanelemista muutoksista, emme voi työssämme vaikuttaa kaikkiin muutoksiin, mutta voimme minimoida omalla toiminnallamme muutoksien vaikutusta lapsiin.

Koko opinnäytetyön tarkoitus muuttui siis sosiaalisesti kestävän kehityksen ja sen keskiössä olevan hyvinvoinnin suuntaan muutoksien ja poikkeuksien takia, joita arjessa tuli vastaan. Näissä poikkeuksellisissa tilanteissa tulee ensisijaisesti turvata lasten hyvinvointi. Hain opinnäytetyössä omalla toiminnallani, havainnoilla ja reflektoinnilla erilaisia kulmia tarkastella

hyvinvointia. Jotta voisimme todeta, mitä kaikkea meidän tulee huomioida, että hyvinvointi toteutuisi. Lasten hyvinvoinnin tarkastelu ei ole mikään uusi asia, mutta välillä tuntuu, että kaiken muun keskellä sitä pidetään ikään kuin itsestään selvyytenä, vaikka näin ei missään nimessä saisi olla.

Ryhmän lapset ovat tarkastelleet omaa hyvinvointiaan Kettu-mallin avulla, he valitsivat ryhmän omaksi Viisas-ketun, jonka kettumerkeissä korostuvat filosofiset pohdinnat, eli ajatushautomot (Helsingin kaupunki 2021b, 55). Nämä ovat vastanneet ryhmämme tavoitteeseen kehittää vuorovaikutus ja keskustelutaitoja, sekä tukea puheen kehittymistä. Osa pohdintahetkistä on tullut lapsilta spontaanisti, vaikkapa retkellä. Kun taas toinen osa pohdinnoista on tapahtunut aikuisten aloitteista. Kaikki nämä pohdinnat tukevat sosiaalisesti kestävästä kehitystä ja lisäävät lasten hyvinvointia.

Meillä kaikilla ammattilaisilla on vakaa aikomus tuottaa varhaiskasvatusta, jossa lapsella on hyvä olla ja hän kokee olevansa turvassa. Tämä sama ajatus oli myös minulla ennen opinnäytetyötä ja on edelleen sen jälkeen. Tämä opinnäytetyö on vain saanut minut ymmärtämään ja tarkastelemaan käsitettä hyvinvointi vielä tarkemmin. Olen opinnäytetyössäni poukkoillut asiasta toiseen ja johdonmukaisuutta ei ole näennäisesti syntynyt. Jos kuitenkin tarkastellaan mihin kaikki viikkojen aikana esille nostetut asiat kiteytyvät ja missä on se punainen lanka, joka yhdistää kaikkia kirjoituksia, voidaan huomata, että on kyse lapsen turvallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavista seikoista. Olen käsitellyt näitä seikkoja paljon, mutta paljon jäi vielä käsittelemättä.

Toivon, että tämä opinnäytetyö tuottaisi varhaiskasvatukseen ajatuksia siitä, miten tärkeää hyvinvointiin vaikuttavia asioita on tarkastella juuri lapsen näkökulmasta käsin. Kuten jo aiemmin eräässä viikkopohdinnassa totesin: asioiden tarkastelu ei tarkoita sitä, että hyvinvointia ei olisi, mutta voisiko sitä jotenkin kehittää ja lisätä arkeen. Olen aloittanut tämän kehittämisen itsestäni ja omassa ryhmässä. Olemme vieneet hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämisen ryhmämme pedagogiseen suunnitelmaan yhdeksi tavoitteeksi, jota myös arvioimme. Olen myös saanut työyhteisöstä palautetta, jossa toivotaan, että sosiaalisesti kestävä kehityksen teemoja otettaisiin tarkasteluun koko työyhteisössä.

Haluaisi tällä opinnäytetyöllä viestiä myös niitä kohtia, jotka saavat monet tätä työtä tekevät pohtimaan alan vaihtoa tai hakeutumista toisiin tehtäviin. Seuraan työni takia keskustelua, jota varhaiskasvatuksen ympärillä käydään. Tällä hetkellä useat keskustelu koskevat henkilöstön pysyvyyttä työssä. Näissä keskusteluissa usein nousevat esille, jopa palkkaakin enemmän työhön konkreettisesti käytettävissä olevat resurssit. Me olemme ammattilaisia ja meillä on taito toteuttaa sellaista varhaiskasvatusta kuin sen pitäisi olla tavoitteiden mukaan, mutta emme pysty siihen koska käytettävissä olevat resurssit ja lasten tarpeet eivät ole balanssissa. Lasten tarpeita, kun ei voida määrittää suhdelukujen tai iän mukaan.

Kun reilu kolme vuotta sitten minulta kysyttiin koulun pääsykokeissa, miten voin mahdollisen koulutukseni avulla tukea yhteiskuntaa. Vastasin haluavani omalta osaltani olla vaikuttamassa lapsien elämään niin, että heillä on mahdollisuus olla aikuisena pärjääviä, hyvinvoivia ja luovia. Eli tavoitteeni on jo tuolloin ollut sidottu kestävän kehityksen ajatukseen, tosin en tätä tuolloin tiennyt. Opintojeni alku ja loppu siis kiteytyvät saman ajatuksen ympärille.

Lähteet

Painetut

Helsingin kaupunki. 2021b. Kettu-kirja tukien, seikkailen ja leikkien kohti kestävää tulevaisuutta.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä, miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK)

Kangas, J., Lastikka, A-L. & Karlsson, L. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus- Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Keuruu: Otava.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa- havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laakso, M-L. & Koivula, M. 2017. Lapsen varhainen kehitys kommunikaation, vuorovaikutussuhteiden ja leikin näkökulmista. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2018. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Parikka-Nihti, M. 2011. Pieniä puroja Kasvua kohti kestävää kehitystä. Helsinki: Lasten keskus.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pulkkinen, L. 2022. Lapsen hyvinvointi alkaa kodista. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sainio, T., Pajulahti, R. & Sajaniemi, N. 2020. Näin tuet lapsen itsesäätelyä-Hyvinvoinnin pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Viitala, R. 2018. Inklusio ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa Pihlaja, P. Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 51-77.

Sähköiset

Cherry, K. 2022. Maslow's Hierarchy of Needs-Maslow believed that physiological and psychological needs motivate our actions. verywellmind. Viitattu: 23.10.2022. <https://www.verywellmind.com/what-is-maslows-hierarchy-of-needs-4136760>

Hagman, A. 2019. Draama oppimisen ja kasvun mahdollistajana. Teoksessa Hagman, A. Eskelinen, A. (toim.) Draamatarinat opetuksessa - Vinkkejä lasten draamakasvatukseen. Viitattu. 18.11.2022. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/267238/Laurea%20Julkaisut%20129.pdf?sequence=5>

Helsingin kaupunki 2019. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu: 7.7.2022. https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf

Helsingin kaupunki 2021a. Helsinki ja kestävä kehityksen tavoitteet. Viitattu. 20.8.2022. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-talous/kestavan-kehityksen-tavoitteet/>

Helsingin kaupunki 2021c. Helsingin varhaiskasvatuksessa vahvistetaan kestävä tulevaisuuden osaamista yhdessä kettukavereiden kanssa - kettukaverit julkistetaan 5. marraskuuta. Viitattu: 22.8.2022. <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/helsingin-varhaiskasvatuksessa-otetaan-kayttoon-kestavan-tulevaisuuden-kettu-malli>

Helsingin yliopisto 2017a. Nonverbaalinen viestintä. Viitattu:12.9.2022. <https://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/author/jniiniva/>

Helsingin yliopisto 2022b.Nonverbaalinen viestintä. Viitattu: 22.11.2022. <https://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/nonverbaalinen-viestinta/>

Huhtanen, H. & Mannerkivi, R. 2019. Lasten stressi-tavoitteena tasapaino. Viitattu: 25.9.2022. <https://www.coronaria.fi/asiakkaana-kuntoutus-ja-terapiapalveluissa/blogi/lasten-stressi-tavoitteena-tasapaino/>

Hujanen, E. 2017. Puheenaihe: Pitääkö isänpäivä korvata läheispäivällä?. Kaleva. Viitattu:18.11.2022. <https://www.kaleva.fi/puheenaihe-pitaako-isampaiva-korvata-laheispaiva/1887975>

Immonen, M. 2017. Strukturi ja ennakointi. Äänekosken perhekeskustoiminta. Viitattu: 4.10.2022. <https://www.aanekoskenperhekeskus.fi/tyokalupakki-vanhemmille/kaytannon-kasvatus/strukturi>

Jaakkola, M. 2021. Häviäminen on lapselle tärkeää. Väestöliitto. Viitattu: 23.10.2022. <https://vaestoliitonblogi.com/2021/04/22/haviaminen-on-lapselle-tarkeaa/>

Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu: 21.11.22. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Karlson, L. 2001. Sadutus pähkinäkuoressa. Lapset kertovat. Viitattu: 19.11.2022. <https://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutusohje.htm>

Koirikivi, P. & Benjamin, S. 2020. Mitä resilienssi on?. Helsingin Yliopisto. Viitattu: 19.11.2022. <https://www.helsinki.fi/fi/tutkimusryhmat/radikaaliksi-kasvamassa/ajankoh-taista/mita-resilienssi-on>

Kuntaliitto 2022. Sosiaalinen kestävyys-Mitä on sosiaalinen kestävyys. Viitattu: 12.10.2022. <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/sosiaalinen-kestavyys>

Kurvinen, M. 2016. Draamakasvatus on leikkiä ja tavoitteellista kasvatusta. Talentia-lehti. Viitattu: 25.9.2022. <https://www.talentia-lehti.fi/draamakasvatus-on-leikkia-ja-pedagogisia-tavoitteita/>

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999. Viitattu: 21.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#L6>

Lasten oikeuksien yleissopimus 60/1991. Viitattu: 21.11.2022. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Lehtonen, E. & Korkeamäki, S. 2021. Varhaiskasvatuksen päivittäiset siirtymätilanteet Opas-varhaiskasvattajille. Opinnäytetyö. LAB-ammattikorkeakoulu. Viitattu: 17.10.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021112922336>

Liikkuva varhaiskasvatus 2018. Liikkuva varhaiskasvatus. Viitattu: 20.8.2022. <https://www.liikuvavarhaiskasvatus.fi/fi/liikuvavarhaiskasvatus>

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu: 7.7. 2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu: 20.8.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf

Pakkanen, A. 2022. Vaativa leikkipedagogiikka ei ole leikin asia. Leikkipäivä. Viitattu: 6.11.2022. <https://leikkipaiva.fi/vaativa-leikkipedagogiikka-ei-ole-leikin-asia/>

- Purhonen, L. 2021. Ulkona toimiminen syventää oppimista. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.). Ilo kasvaa ulkona. <https://ilokasvaauklona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>
- Suomen mapa keskus. 2022. Mitä on mapa?. Viitattu.11.9.2022. <https://suomenmapakeskus.fi/mapa/>
- Suutarla, S. 2021. Luontosuhteen juurilla. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.). Ilo kasvaa ulkona. <https://ilokasvaauklona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>
- Talentia 2017. Arki, arvot ja etiikka sosiaalialan ammattihenkilöstön eettiset ohjeet. Viitattu: 20.8.2022. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>
- Tomperi, T. 2017. Kriittisen ajattelun opettaminen ja filosofia. Niin & Näin. 4, 95-97. Viitattu: 6.11.2022. <https://netn.fi/sites/www.netn.fi/files/netn174-17.pdf>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2018. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Viitattu: 21.8.2022. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>
- Uotinen, J. 2022. Autoetnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu: 21.8.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viite-kehukset/autoetnografia/>
- Uusitalo, H. & Simpura, J. 2020. Erik Allardt hyvinvoinnin tutkijana. Yhteiskuntapolitiikka, 85 (5-6), 579-587. Viitattu: 22.11.2022. <https://core.ac.uk/download/pdf/358472288.pdf>
- Valtioneuvoston kanslia. 2022.Mitä on kestävä kehitys?. Viitattu: 26.11.2022. <https://kestava-kehitys.fi/kestava-kehitys>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu: 20.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>